

INFORME DE RECERCA

Núm. 13 - 2015

Informe de Investigación
Research Report

Anàlisi d'indicadors per a l'èxit educatiu a les Illes Balears (AIEE)

Les bases del projecte

iRi Institut de Recerca i
Innovació Educativa

Universitat de les
Illes Balears

Govern
de les Illes Balears

Anàlisi d'indicadors per a l'èxit educatiu a les Illes Balears (AIEE)

Les bases del projecte

Títol

Anàlisi d'indicadors per a l'èxit educatiu a les Illes Balears (AIEE).
Les bases del projecte.

Título

Análisis de indicadores para el éxito educativo en las Islas Baleares (AIEE).
Las bases del proyecto.

Title

Analysis of indicators for educational success in the Balearic Islands. The foundations of the project

Autors

Miquel F. Oliver Trobat (Coordinador)
Bartomeu Rotger Amengual
Bartomeu Llinàs Ferrà
Gaspar Nicolau Crespí
Bartomeu Cañellas Roca
Miquel Sbert Garau
Pere Alzina Seguí
Amador Calafat Albertí
Antoni Morante Milla
Antoni Bauzà Sampol
Francisca Salvà Mut.

Data de realització

Maig de 2015

Idioma

Català

Pàgines

49

ISSN

2340-2601

DOI

10.3306/IRIE.INFORME.RECERCA.N13.2015

Aquesta col·lecció d'informes recopila i presenta els resultats de les investigacions realitzades per l'Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE) de la Universitat de les Illes Balears i la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats del Govern de les Illes Balears.

Aquest informe de recerca del grup Educació i Ciutadania està subjecte a una llicència de Reconeixement –No Comercial– Sense Obra Derivada 3.0 de Creative Commons. Podeu copiar-lo, distribuir-lo i comunicar-lo públicament sempre que en citeu els autors i la institució responsable –Educació i Ciutadania. Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE)–. No se'n permet l'ús comercial ni l'obra derivada. Vegeu les característiques de la llicència a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Per citar aquest informe:

Miquel F. Oliver Trobat (Coordinador), Bartomeu Rotger Amengual, Bartomeu Llinàs Ferrà *et al.* (2015). Anàlisi d'indicadors per a l'èxit educatiu a les Illes Balears (AIEE). Les bases del projecte (2015), *Informes de recerca en educació. Illes Balears 2015*. Palma: Institut de Recerca i Innovació Educativa. Obtingut del lloc web: <http://www.recercaeducativa.org/>

Índex

Resum	4
Paraules clau	4
Resumen	4
Palabras clave	4
Abstract	5
Keywords	5
1. Introducció	?
2. Equip científicotècnic	?
3. Objectius	?
4. Destinataris	?
5. Fases en el desenvolupament del projecte	?
5.1. Tasques realitzades	?
5.2. Pròximes actuacions	?
5.3. Temporització	?
6. El perquè de l'anàlisi dels indicadors educatius	?
6.1. La societat del benestar, la globalització i l'educació	?
6.2. L'educació de les Illes Balears en el context d'una economia basada en el turisme	?
7. Elements per al diagnòstic	?
7.1. El paper de l'educació en el mercat de treball	?
7.2. L'abandonament educatiu minva però preocupa	?
7.3. Alts índexs de fracàs escolar: baixes taxes de graduació i alts percentatges d'alumnat repetidor	?
7.4. Baix nivell d'estudis de la població adulta	?
7.5. Increment de la vulnerabilitat social	?
7.6. L'èxit educatiu com a factor de benestar	?
8. Estat de la qüestió	?

8.1. Els indicadors educatius i la seva anàlisi	?
8.2. Els sistemes d'indicadors internacionals	?
8.3. Els sistemes d'indicadors estatals	?
8.4. Els sistemes d'indicadors autonòmics	?
9. L'Anàlisi d'Indicadors Educatius de les Illes Balears. L'èxit escolar com a objectiu	?
9.1. Definició de l'èxit educatiu i dimensions per la seva anàlisi	?
9.2. Concepte d'indicador i de sistema d'indicadors	?
9.3. Procés metodològic per a la selecció del sistema d'indicadors	?
9.4. Proposta de catàleg d'Indicadors AIEE	?
10. Referències	?
ANNEXOS	?
Annex 1. Anàlisi comparativa entre diferents sistemes d'indicadors	?
Annex 2. Correspondència entre els indicadors AIEE i la proposta de l'anuari <i>L'estat de l'educació a Catalunya</i> de la Fundació Bofill	?

Resum

El projecte d'investigació que presentam es proposa ser una resposta possible a la manca de recerques promogudes per l'Administració que vagin més enllà de la publicació de dades estadístiques o indicadors aïllats.

En el document es presenta un primer diagnòstic de la realitat socioeducativa de les Illes Balears que justifica la necessitat d'analitzar els indicadors educatius per tal de potenciar l'èxit educatiu. Així mateix es fa una revisió de les aportacions principals, tant teòriques com pràctiques, i d'iniciatives similars en el si d'organismes autonòmics, nacionals i internacionals.

L'informe inclou el catàleg propi d'indicadors educatius de les Illes Balears a partir d'una definició concreta d'èxit escolar com a element bàsic per a prendre decisions i per a dissenyar polítiques encaminades a millorar el sistema educatiu en el marc de l'estratègia Europa 2020.

D'altra banda, es presenten les fases del desenvolupament del projecte, que inclourà informes anuals sobre els indicadors així com monogràfics sobre etapes o sobre aspectes transversals d'especial actualitat i rellevància.

Paraules clau

Indicadors educatius, qualitat de l'educació, sistema educatiu

Resumen

El proyecto de investigación que presentamos pretende ser una respuesta posible a la falta de investigaciones promovidas por la Administración que vayan más allá de la publicación de datos estadísticos o indicadores aislados.

En el documento se presenta un primer diagnóstico de la realidad socioeducativa de las Islas Baleares que justifica la necesidad de analizar los indicadores educativos con tal de potenciar el éxito educativo. Así mismo se realiza una revisión de las aportaciones principales, tanto teóricas como prácticas, y de iniciativas similares en el seno de organismos autonómicos, nacionales e internacionales.

El informe incluye el catálogo propio de indicadores educativos de las Islas Baleares a partir de una definición concreta de éxito escolar como elemento básico para la toma de decisiones y para el diseño de políticas encaminadas a mejorar el sistema educativo, en el marco de la estrategia Europa 2020.

Por otra parte, se presentan las fases de desarrollo del proyecto que incluirá informes anuales sobre los indicadores, así como monográficos sobre etapas o sobre aspectos transversales de especial actualidad y relevancia.

Palabras clave

Indicadores educativos, calidad de la educación, sistema educativo

Abstract

The research project which we are submitting now hopes to be a possible response to the lack of research works promoted by the government that go beyond the publication of statistics or isolated indicators.

We present in the paper a first diagnosis of the socio-educational reality of the Balearic Islands that justifies the necessity of analysing the educational indicators in order to promote the educational success. At the same time it is a review of major contributions, both theoretical and practical, and similar initiatives at the regional, national and international bodies.

This report includes a catalogue of educational indicators of the Balearics, on the basis of a particular definition of academic success as an essential component for decision-making and for designing policies aimed at improving the educational system in the framework of the Europe 2020 strategy.

On the other hand, we will present the stages of development of the project, which include annual reports on the indicators as well as case studies regarding the phases, or crosscutting issues on topical and relevant subjects.

Keywords

Educational Indicators, Educational Quality, Educational System

1. Introducció

El projecte d'investigació que presentam es proposa ser una resposta possible a la manca de recerques promogudes per l'Administració que vagin més enllà de la publicació de dades estadístiques o indicadors aïllats. Els documents de què disposam es limiten a dades, que no s'acompanyen de cap anàlisi, ni valoració ni, per consegüent, de propostes de millora que orientin els responsables de la gestió de l'administració educativa sobre la planificació de mesures i programes d'intervenció.

Ens trobam, per tant, davant una mancança important que, en un futur, hauria de ser resolta pels responsables de la gestió administrativa del sistema educatiu, perquè l'exposició de les dades sense cap valoració no resulta suficient ni aclaridora i, a més, posa de manifest que les actuacions de l'administració educativa no guarden relació amb els indicadors que ella mateixa proporciona. Sembla com si la manca d'anàlisi sobre la realitat que les xifres posen en evidència servís als responsables polítics d'excusa per actuar al marge del diagnòstic que ells mateixos fan públic.

La motivació inicial del grup de treball, a més d'una indagació quantitativa necessària per a completar les insuficiències dels materials a l'abast, és la convicció que el projecte d'anàlisi d'indicadors educatius que presentam pot fer una aportació, des del realisme, a la possible solució d'alguns dels problemes que, a partir de diagnòstics parcials i d'intuïcions sovint no basades en la realitat objectiva, es formulen com a possibles pautes d'actuació. La política educativa a les Illes Balears sembla que, massa sovint, no es dissenya a partir d'unes dades constatables i globals, sinó que depèn de percepcions i en alguns casos, fins i tot, d'esbiaixaments partidistes que no responen als interessos generals, sinó a uns impulsos poc o gens basats en les necessitats autèntiques del sistema –i, el que és pitjor, de les persones, l'alumnat, les famílies i el professorat, que l'integren.

En cap cas, l'equip impulsor del projecte es proposa assumir funcions que no li són pròpies –suplir els deures i competències de l'administració–, sinó que pretén aportar una visió de grup, a través del debat entre persones relacionades amb l'educació, però de diferents trajectòries professionals i distints plantejaments ideològics, sense cap més pretensió que posar de manifest la seva visió compartida de la situació i el disseny de línies d'actuació que consideren adients. Tot això com a proposta als diferents sectors implicats o interessats, sense cap afany que no sigui obrir vies de diàleg a partir de dades objectives –al màxim nivell d'asèpsia possible– per a l'assoliment de possibles consensos en l'obligada recerca de la millora del sistema educatiu illenc.

2. Equip científicotècnic

L'equip científicotècnic de l'AIEE, format pels signants d'aquest informe, neix en el marc de l'Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE) i aglutina membres de diversos grups de recerca de l'institut, així com investigadors individuals associats i altres investigadors amb experiència de les Illes Balears o que hi estan lligats, coordinats pel grup de recerca Educació i Ciutadania de l'institut esmentat. Les persones que hi participen aporten, per una banda, una àmplia experiència en el marc del sistema educatiu de les Illes Balears durant els darrers trenta anys, però que també hi proporcionen la seva implicació i participació en la planificació i gestió de l'educació actual i la de les properes dècades.

3. Objectius

L'objectiu principal que ens hem marcat és realitzar una anàlisi del sistema d'indicadors educatius de les Illes Balears, a partir d'una definició concreta d'èxit escolar com a element bàsic per a la presa de decisions i per al disseny de polítiques encaminades a millorar el sistema educatiu, en el marc de l'estratègia Europa 2020.

En l'àmbit operatiu, es pretén:

- Proporcionar informació científica, rellevant i contrastable a l'administració educativa, als òrgans de participació institucional i a qualsevol altre agent implicat en el procés educatiu (famílies, professorat, i altres professionals i entitats) com també als ciutadans en general, sobre el grau de qualitat, eficiència i equitat que el sistema educatiu presenta en un moment determinat, i també de la seva evolució.
- Realitzar, de forma periòdica, l'anàlisi en profunditat dels indicadors més rellevants d'acord amb la situació social i educativa.
- Aportar coneixement de la realitat educativa a partir de l'anàlisi de dades objectives, de la reflexió i del debat social, acadèmic i polític; tot plegat amb la finalitat última de ser útil a la millora de l'educació a les Illes Balears.
- Fomentar recerques en educació que permetin disposar d'evidències que orientin la presa de decisions polítiques, alhora que aportin elements per a la reflexió i el debat social i polític sobre l'educació, tan necessaris en aquest moment. Només des del coneixement objectiu que ens ofereixen les dades es pot planificar adequadament sobre la base de les necessitats reals del sistema.
- Desenvolupar propostes d'actuació i millora del sistema educatiu d'acord amb les anàlisis realitzades.

4. Destinataris

Com hem expressat, el projecte pretén proporcionar informació científica, rellevant i contrastable a l'administració educativa, als òrgans de participació institucional i a qualsevol altre agent implicat en el procés educatiu (famílies, professorat, i altres professionals i entitats), com també als ciutadans en general, sobre el grau de qualitat, eficiència i equitat que el sistema educatiu presenta en un moment determinat, com també de la seva evolució.

Per tant, l'AIEE està adreçat a un ampli abast de destinataris que es poden classificar en diferents nivells:

- Macro: administració educativa, que comprèn el Govern de les Illes Balears, la conselleria amb competències educatives i els ajuntaments.
- Meso: inclou els centres educatius, centres d'educació no formal i entitats socials i educatives.
- Micro: les persones i grups reduïts que actuen dins cada centre, associació o empresa (alumnes, professors, professionals...).

Es dissenyaran canals o vies de participació i de comunicació per tal que tots els col·lectius i agents de la comunitat educativa participin en el procés de recollida de dades, d'anàlisi de les disponibles, de reflexió sobre aquestes mateixes i d'aportació de propostes de millora.

S'establiran també vies de comunicació per garantir que els resultats dels informes que s'elaborin arribin a tots els interessats.

5. Fases en el desenvolupament del projecte

5.1. Tasques realitzades

Fins a la data de publicació d'aquest projecte s'han realitzat les activitats següents:

- a) Realització de l'anàlisi documental i de l'estat de la qüestió.
- b) Disseny de la proposta de catàleg d'indicadors

5.2. Pròximes actuacions

Així mateix, i a partir d'ara, està previst realitzar les actuacions que es detallen:

- c) Recollir les propostes de millora de tots els col·lectius i persones interessades en el tema.
- d) Elaboració del primer informe d'indicadors.
- e) Publicació i difusió del primer informe –periodicitat anual–.
- f) Informe monogràfic sobre una etapa o indicador/s transversal/s d'especial actualitat i rellevància en un moment determinat –periodicitat anual–.

5.3. Temporització

La següent taula recull els principals moments del projecte des dels seus inicis fins a la presentació del primer informe.

Activitat	Temporització
Disseny del projecte	abril de 2014 - abril de 2015
Presentació del projecte	maig de 2015
Elaboració del primer informe	juny de 2015 - desembre de 2015
Publicació i difusió del primer informe	1r trimestre de 2016

Taula 1. Temporització del projecte

6. El perquè de l'anàlisi dels indicadors educatius

La idea de realitzar una anàlisi d'indicadors educatius per a les Illes Balears ha sorgit arran d'un conjunt d'estudis d'àmbit mundial, europeu, espanyol i de les Illes Balears que ha aportat un extens conjunt de dades i conclusions no gaire favorables pel que fa al sistema educatiu de les Illes Balears, però que també afecten, a curt, mitjà i llarg termini, l'estructura econòmica de les quatre illes i el benestar dels seus habitants.

6.1. La societat del benestar, la globalització i l'educació

L'anomenada societat del benestar –o societats del benestar- s'ha configurat al llarg dels darrers decennis com un model socioeconòmic, polític i cultural que, de manera sintètica, es fonamenta sobre tres grans pilars:

- Un sistema educatiu públic que garanteix l'accés de tothom a la titulació mínima exigida i que, més endavant, permet accedir a estudis postobligatoris. És a dir, un sistema educatiu definit per l'èxit i l'equitat.
- Un sistema sanitari públic capaç d'oferir els serveis més avançats a tota la població i especialment als sectors més desfavorits.
- Un sistema social capaç de capgirar el model de caritat mal entesa per un plantejament de justícia redistributiva pública.

Molts països han assumit com a objectiu essencial un model d'organització sociopolítica adreçat a fer aquests tres pilars operatius, però la crisi econòmica, d'una gravetat, extensió i durada extraordinàries, ha malmès la possibilitat de consolidació del model i més encara en països que es trobaven en fases incipients del camí.

La nova visió del món, la globalització, ha implicat un conjunt de noves lògiques i de noves realitats que han aparegut i s'han desenvolupat els darrers anys en el context de la crisi generalitzada. Així i tot, les noves xarxes de comunicació, el lliure accés a milers de milions de dades i els nous mitjans de comunicació, així com les xarxes socials han propiciat un major exercici de la llibertat en tots els camps de l'activitat humana i han creat un nou marc social.

Tradicionalment, s'ha entès que el sistema educatiu d'un país és una peça estratègica fonamental per aconseguir un conjunt de fites al qual tothom aspira, però que no tothom pot assolir-lo. Hi ha societats i països que no és que no puguin arribar-hi, sinó que no volen assumir-les o que temen democratitzar el coneixement.

La globalització i l'empenta imparable de les tecnologies de la comunicació i la informació han revolucionat l'educació: l'accés a la informació és il·limitat, el professorat no disposa de tot el coneixement que abans controlava i que ara ha de gestionar i l'alumnat accedeix a les aules amb coneixements impensables fa quaranta o cinquanta anys.

Els paràmetres determinats, tant per l'aspiració de fer del sistema educatiu un instrument de millora de la societat del benestar, com dels reptes que generen la globalització i la tecnologia, obliguen els responsables de les decisions en matèria educativa a una revisió exigent i urgent de la situació per tal de poder invertir, amb justícia i eficàcia, la solució dels molts problemes plantejats i que es continuen plantejant.

6.2. L'educació de les Illes Balears en el context d'una economia basada en el turisme

Al final del segle XIX i al principi del XX, les taxes d'analfabetisme eren elevadíssimes (en algunes zones, properes al noranta per cent i sense comptabilitzar les dones). Els processos d'alfabetització han anat paral·lels a les transformacions econòmiques; l'alfabetització ve de la mà de la indústria. Un dels problemes és que a les Illes Balears no es produí cap gran procés d'industrialització, encara que a Mallorca i a Menorca s'hi instal·laren grans indústries entorn de les zones portuàries (Palma i Maó) i, a determinats pobles de l'interior de cada illa, es desenvoluparen força la indústria del calçat o la indústria de la bijuteria, en el cas de Menorca. Eivissa tenia una economia més centrada en el sector primari i la principal indústria era l'extracció de sal.

Tant a Mallorca com a Menorca, aquest procés d'industrialització generà alguns col·lectius d'obrers que se sensibilitzaren per la millora de les condicions de feina. Les noves necessitats de certa qualificació dels obrers i les reivindicacions que plantejaven els primers col·lectius obrers (sindicats) incloïen un aspecte fonamental: la necessitat d'una educació bàsica per a tots, primer per als infants i joves i, en segon lloc, per als adults, que no es generalitzà fins a la dècada dels vuitanta del segle XX. Cal dir que actualment continuen classes d'alfabetització adreçades a col·lectius determinats, com poden ser persones majors o emigrants nouvinguts.

Van haver de passar molts d'anys per poder afirmar que l'analfabetisme havia estat eradicat de les Illes Balears. Els anys vuitanta i noranta del segle XX, encara hi havia classes d'alfabetització a la pràctica totalitat de les escoles de persones adultes.

Les Illes Balears, després de la Guerra Civil Espanyola, recuperaren algunes de les indústries tradicionals, però, a partir dels anys seixanta, tot començà a girar entorn del fenomen turístic. L'impacte del turisme mobilitzà i desenvolupà un conjunt de noves indústries i de creixement de l'activitat comercial (materials de construcció, energia, comerç,...) que, alhora, va fer augmentar les importacions i la generació de riquesa. En dues dècades, les Illes Balears deixaren de ser una terra d'emigrants per convertir-se en un lloc d'acollida d'immigrants. Entre 1960 i 1973, es crearen cent mil nous llocs de treball, fet que va generar un traspàs massiu de treballadors de la Península a les Illes Balears i del camp a les ciutats o a nuclis crescuts a l'entorn d'aquests nous serveis productius. El fenomen migratori afectà més Mallorca i les Pitiüses que no Menorca. La població es rejuvení i augmentà la natalitat.

El turisme, que es convertí en massiu, visqué durant anys amb l'estructura industrial d'illes com Mallorca i Menorca, tot i que, a poc a poc, aquestes indústries clàssiques anaren patint crisis i es reconvertiren o reinvertiren els seus capitals en el turisme.

Mentrestant, al final dels anys setanta, les Illes Balears es consoliden definitivament com una economia turística, fet que torna a estirar molts d'altres sectors productius, com la construcció amb la creació de noves places turístiques i segones residències. Paral·lelament, es produïren grans desequilibris i augmentà de forma espectacular l'especulació amb els terrenys costaners. La urbanització intensiva d'amples zones de Mallorca i Eivissa desvirtuaren bona part del paisatge i malmeteren molts d'espais naturals. El fenomen fou conegut arreu del món com a «balearització».

Al davant d'aquesta nova realitat, els sectors econòmics tradicionals entren en una crisi irreversible: l'agricultura i la indústria manufacturera (calçat, bijuteria, tèxtils...) tanquen i els seus empleats són absorbits per la potent indústria turística.

Aquestes grans transformacions provocaren estralls en la societat de les quatre illes, societats diverses, però bàsicament tradicionals, rurals, catòliques i catalanoparlants. El contacte amb per-

sones procedents d'altres països i amb altres cultures va anar europeïtzant progressivament les Illes Balears, es va facilitar l'accés a la societat del consum i a un sistema de valors més liberal i obert. Al mateix temps, l'augment del nivell de vida i la major despesa de l'Estat va permetre la progressiva escolarització de la població.

Tot i així, el sistema educatiu de les Illes Balears no ha aconseguit mai una escolarització total en condicions plenes. La nova societat i les seves necessitats, fruit dels canvis i de la gran afluència d'alumnat immigrant, sempre ha sobrepassat les possibilitats de l'administració. Avui en dia, encara molts centres educatius tenen aules modulars i hi ha zones amb problemes de manca de centres.

L'educació a les Illes Balears mai no ha estat una prioritat i això és així des dels inicis de l'obligatorietat d'assistir a l'escola (Llei Moyano, 1857). Des d'aleshores, i en cadascun dels moments històrics, hi ha hagut condicionaments molt importants per a l'assistència regular a classe.

En el període preindustrial, la naturalesa majoritàriament agrícola del treball afavoria l'absentisme per raons de l'estacionalitat que determina el calendari productiu (collites...), però, amb el pas dels anys, també els progressos industrials i comercials, que es produeixen principalment amb l'esclat turístic, afavoreixen tant l'absentisme (increment de treball semiclandestí o clandestí en les temporades altes) com l'abandonament primerenc (ofertes de treball sense necessitat de qualificació acadèmica o professional, a causa de l'excés de demanda laboral i a la voluntat empresarial de guanys sense control). Aquest darrer fet ha tret del circuit educatiu milers de joves que ara es troben sense estudis i sense treball. El fenomen, amb la crisi actual, ha posat de manifest l'existència de quantitats importants de joves aturats i sense estudis.

Determinats estudis de caire sociològic i educatiu indiquen que el fracàs escolar es pot transmetre de pares a fills, si l'administració i l'escola no rompen les dinàmiques que el generen amb intervencions primerenques en els sectors més desfavorits de la societat, amb la dotació als seus fills i filles de les eines i estratègies necessàries per fer front als reptes de la nova societat.

Malgrat l'adveniment de la democràcia, continua havent-hi un mercat on es demana mà d'obra sense qualificar, per tant, l'educació continua sense ser valorada per la societat.

És un fet demostrat que, fins i tot en els moments més àlgids de la crisi o en els moments de major expansió econòmica, ningú no ha pensat a dissenyar un pla de xoc que convencés els empresaris i les famílies de la necessitat d'una educació superior i així poder minvar el fracàs escolar i l'abandonament primerenc de l'educació i la formació.

D'ençà de 2008, es viu una de les pitjors crisis socials que s'han vist mai en aquestes terres, tot i que els efectes d'aquesta s'han vist reflectits de diferent manera a cada illa. La crisi ha malmès moltes llars i ha llançat a la pobresa milers de persones i famílies senceres. Els efectes han estat molt importants:

- Caiguda en picat de la renda per càpita.
- Augment de l'atur en més de cent mil persones.
- Precarització dels contractes laborals.
- Fragilitat major de l'economia totalment orientada al turisme; és la comunitat autònoma menys diversificada de les disset. Qualsevol fet o moviment que posi en crisi el model turístic de les Illes Balears podria tenir efectes catastròfics sobre les Illes Balears; una població poc formada que no sap fer gaire més coses que les que li manen en un establiment turístic.

- Augment del nombre de persones amb risc de pobresa extrema, així com de les famílies amb tots els seus membres aturats i del nombre d'aturats que no tenen ja cap tipus de protecció.
- Reducció dràstica de les inversions de totes les administracions que, a més, han posat al descobert els seus deutes milionaris, alhora que continuen sorgint escàndols de corrupció.
- Inversió de la mobilitat. Els joves, les generacions més ben formades de la nostra història, no troben feina ni duen camí de trobar-ne a les nostres illes, han de marxar a córrer món; les Illes Balears difícilment els poden oferir un lloc de treball qualificat.
- Disminució de les mesures de protecció del territori. No es pot deixar de banda un dels problemes més debatuts i discutits durant els darrers trenta o quaranta anys: el consum o la protecció del territori al darrere del qual hi ha enormes guanys econòmics o també enormes pèrdues o menys guanys, segons com es miri.

Així mateix, cal remarcar alguns indicadors més directament relacionats amb el món educatiu, els quals s'analitzen més endavant, que compliquen més la situació a mitjà i llarg termini. Entre d'altres:

- Reducció del finançament de l'educació.
- Les baixes taxes de graduació en estudis obligatoris i postobligatoris
- Les altes taxes de alumnat que repeteix durant l'escolarització obligatòria.
- L'elevat índex d'abandonament escolar primerenc.
- L'escassa qualificació acadèmica i professional de la població.
- La insuficient oferta de formació professional i desvalorització d'aquesta formació.
- Un dels índexs més baixos de població amb estudis universitaris.
- La manca d'inversions en recerca i desenvolupament.

Des d'una perspectiva històrica, s'ha de tenir present que la reflexió sobre l'educació i la recerca de respostes pedagògiques a l'evolució socioeconòmica i cultural en el món occidental, Illes Balears incloses, ha anat sempre en sintonia, més o menys harmònica, amb els processos que transformaven la societat. És notori que al final del segle XIX i en el primer terç del segle XX es produí una explosió de teories educatives, d'experiència basada en la investigació i acció, i de moltes ganes i il·lusions de construir una «escola nova». Tots aquests moviments es veurien alentits o interromputs a causa de la crisi dels anys trenta del segle XX i, sobretot, per la Segona Guerra Mundial. En el nostre cas, agreujat per la Guerra Civil Espanyola. A partir d'aquells moments fins a l'actualitat, els sistemes educatius dels països desenvolupats del món occidental han anat canviant el seu disseny d'acord amb la seva orientació política conservadora o progressista.

Durant aquests darrers trenta anys, ha estat continu el moviment de canvis polítics, i de polítiques educatives, però és en els anys vuitanta del segle XX quan la via conservadora s'enforteix en diferents països occidentals i, de manera paral·lela, desapareix o s'alenteix progressivament la via comunista en països de l'Europa oriental. La conseqüència d'aquestes polítiques, que aspiren a ser globals, és considerar l'educació com l'instrument bàsic de la política econòmica i aplicant molt de codis i de significats d'aquesta ideologia al món educatiu, intentant, així, en paraules de Bernstein (1989), una societat totalment *pedagogitzada*. L'exemple més clar de la projecció en l'educació dels propòsits esmentats la protagonitza l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) que, mitjançant les proves PISA, vol establir pautes educatives a molts països.

Però, el que és vertaderament important és observar la visió que té aquest món econòmic en tot el camp social i les repercussions en les polítiques educatives de redistribució (atenció a les llengües pròpies, trets d'identitat culturals, tractament de la diversitat, equitat, inclusió, etc.), de representació (participació, estructura organitzativa, etc.) i comparar la visió que en tenen altres polítiques amb un plantejament més progressista.

Així mateix, les influències d'aquesta globalització amb tarannà neoliberal també es plantegen directament en el currículum escolar (potenciació de l'anglès en detriment de les llengües territorials, currículums prescriptius i tancats, oblit o desvalorització de les ciències socials, de l'educació artística, de l'educació emocional, etc.), en el model d'organització escolar amb l'enfocament d'eficiència (límits pressupostaris al fons públic, foment de polítiques de privatització, paga d'acord als mèrits del professorat, major llibertat d'elecció de centres, etc.) i d'avaluació (institució de proves estandarditzadores i amb valor acadèmic, publicació dels resultats dels centres, adaptació de l'ensenyament a les proves, etc.). Tot això té repercussions importants que condueixen a «pedagogies defensives» i a un declivi de l'ensenyament i de l'aprenentatge.

Les Illes Balears no han romàs alienes a aquests moviments. És un fet que l'educació a casa nostra s'ha vist fortament influïda per les polítiques educatives que els diferents governs de l'estat han anat dissenyant, sovint amb la complicitat total dels governs autonòmics. Aquest fet ha condicionat que l'evolució de les actuacions educatives realitzades en el sistema educatiu balear, és a dir, en els centres educatius en última instància, s'hagi supeditat als sotrats de les polítiques centralistes.

Tot i així, aquestes polítiques s'han manifestat en un context i en una història vinculada als individus i a les institucions. Alguns d'aquests individus tingueren el coratge, la il·lusió i la visió per intentar renovar la situació educativa que vivien i d'implantar dinàmiques noves que fossin d'ajuda a la millora de les nostres escoles. Amb el denominador comú d'aspirar a la innovació, mitjançant el coneixement i l'experimentació de les propostes educatives noves que sorgien a distints indrets d'Europa, es proposaven un perfeccionament continu. Des del krausisme, passant per l'Escola Nova fins als mètodes més innovadors, la recerca —abans de l'esclat de la Guerra Civil Espanyola— i l'activisme pedagògic foren molt intensos. La llista dels protagonistes d'iniciatives educatives innovadores seria ingent, però val a dir que la resolució del conflicte de 1936-1939 trencà les possibilitats de renovació. Han hagut de passar molts anys abans de poder envestir una revisió crítica dels plantejaments educatius a les Illes Balears. Una diagnosi de l'estat de l'educació a les Illes Balears, esdevé, en aquest context, una necessitat imperiosa com a base per a plantejar qualsevol reflexió crítica amb pretensions de ser útil per a la millora del sistema.

És obvi, per tant, que la societat balear necessita tirar endavant una sèrie de mesures en el sistema educatiu i en la societat per poder fer front als problemes actuals i a la seva complexitat. Per fer-ho, es necessita un sistema d'indicadors i les anàlisis que se'n derivin. Tant uns com les altres son, sens dubte, un element clau per al canvi educatiu i social.

7. Elements per al diagnòstic

Com es desprèn de l'apartat anterior, la crisi que actualment estam patint ha posat en qüestió estructures bàsiques del nostre model de benestar social i de progrés econòmic. L'educació és un motor de mobilitat, igualació i cohesió socials i esdevé en un dels pilars bàsics sobre els quals s'ha d'edificar la recuperació econòmica.

Per això, cal la coresponsabilitat dels diferents agents educatius, socials i econòmics per aconseguir millorar els resultats educatius i aconseguir un model educatiu d'èxit.

En aquest apartat, sense pretendre esgotar tots els temes que hi intervenen, en tractarem alguns que ajudaran a entendre aquesta contextualització i justificaran la necessitat de disposar d'un sistema d'indicadors prou ample que ens permeti realitzar anàlisis, dissenyar propostes i reorientar les accions en la direcció correcta. No podem deixar que sols el mercat i les seves oscil·lacions, o avaluacions puntuals i informes externs que informen sobre el sistema educatiu, siguin els únics motors capaços de qüestionar o capgirar un sistema educatiu públic en un sentit o en un altre.

Els temes que s'han elegit per aprofundir són a mig camí entre la sociologia, l'educació i l'economia i, en certa manera, demostren clarament com necessitam visions cada vegada més interrelacionades per comprendre els complexos fenòmens als quals ens enfrontam:

- El paper de l'educació en el mercat de treball
- L'abandonament educatiu primerenc
- El fracàs escolar: taxes de graduació i percentatge de repetidors en l'etapa obligatòria i postobligatòria
- El nivell d'estudis de la població adulta
- Increment de la vulnerabilitat social i educativa
- L'èxit educatiu com a factor de benestar

7.1. El paper de l'educació en el mercat de treball

Globalment, les regions amb major nivell educatiu mostren majors taxes d'ocupació, menors taxes d'atur i majors nivells salarials que les regions amb menors nivells educatius, ara bé, s'hi constaten diferències regionals; les comunitats autònomes per si mateixes incideixen en la participació en les taxes d'ocupació, l'atur i el salari i les disparitats tenen a veure amb diferències regionals exclusivament relacionades amb variables com el mercat de treball o la preponderància d'un determinat sector productiu.

Per tant, l'efecte de l'educació sobre el mercat laboral no és uniforme regionalment parlant. Existeix un gran disparitat regional. Les Illes Balears, Catalunya o Madrid van créixer a un ritme molt ràpid i van generar una gran quantitat de llocs de feina, molt per damunt de la mitjana nacional. Ara bé, quan entrà la crisi, algunes d'aquestes comunitats, com Castella - la Manxa, València, Múrcia i especialment les Illes Balears, van passar d'unes taxes d'atur al voltant del 8% a taxes superiors al 20% i, en el cas de les Illes Balears, més altes.

D'acord amb l'estudi realitzat per la Fundació de las Caixes d'Estalvis, el nivell educatiu mitjà ha crescut en el conjunt de l'estat durant la darrera dècada, amb especial incidència en les generacions més joves. En el cas de la població en edat de treballar, el capital educatiu és molt més alt en regions tradicionalment més desenvolupades i molt menor en altres menys desenvolupades. La distància entre les comunitats és molt significativa i persistent al llarg del període analitzat (FUNCAS, 2014).

En aquest estudi es comprova que un a major nivell educatiu correspon sempre una major probabilitat de participar en el mercat laboral: per al conjunt nacional, un any més d'educació augmenta la probabilitat d'accedir al mercat laboral durant el període estudiat (2002-2010).

L'Enquesta de població activa de l'any 2013 corrobora, com es pot apreciar en la taula següent, el que acabam d'afirmar.

ANY 2013	TOTAL	Inferior a 1a etapa E. Secundària	1a etapa E. Secundària	2a etapa E. Secundària	E. Superior
25 - 64 anys					
TOTAL	80,5	57,8	79,1	84	89,8
Andalusia	77,7	56,7	78,8	82,5	87,6
Aragó	81,6	59,4	79,1	85,4	90
Principat d'Astúries	74,2	41,8	71,8	78,1	85,1
Illes Balears	84,7	64,7	82,7	89,3	91,8
Canàries	79,2	60,1	80,4	83,4	89,1
Cantàbria	77,3	48,5	72	78,8	86,9
Castella-Lleó	79,1	56,6	75	83,1	89
Castella - la Manxa	80,1	58,7	79,9	85,4	90,4
Catalunya	83,6	63,3	84,3	86	92
Comunitat Valenciana	80	60,4	78,8	83,3	88,7
Extremadura	77,3	51,1	77,1	84,5	90,8
Galícia	78,1	45,4	76	82,3	89,8
Comunitat de Madrid	84,3	57,2	79,1	86,1	90,9
Regió de Múrcia	80,1	63,4	79,4	82,8	90,2
Comunitat Foral de Navarra	82,2	56,2	79,6	83,9	89,2
País Basc	80,1	46,8	74,4	80,2	89,2
La Rioja	82	55	81,3	84,8	90,7
Ceuta i Melilla	75,3	49,9	79,6	84,2	90
25 - 34 anys					
TOTAL ESPANYA	89,1	76,8	89,4	88,3	91,7
Andalusia	88,2	77,7	89,3	89	89,3
Aragó	90,4	78,8	93,4	89,1	92,1
Principat d'Astúries	88,9	78	90,6	90	89,1
Illes Balears	92,3	77,9	92,4	93,8	95,2
Canàries	86,7	73,8	87,7	85,6	90,3
Cantàbria	86,9	59,1	83,1	87	90,1
Castella-Lleó	88,6	79,3	87,2	89,3	90,4
Castella - la Manxa	88,8	81,1	88,3	87,9	91,7
Catalunya	90,7	75	91,6	90,3	94,2
Comunitat Valenciana	88	82,7	88,6	85,1	90,4
Extremadura	89,1	68,1	87,3	88,8	93,4
Galícia	88,2	64,6	88,3	86,6	90,9
Comunitat de Madrid	91,1	75,9	92,4	88,3	93,4
Regió de Múrcia	86,4	81,7	87,7	81,9	90,3
Comunitat Foral de Navarra	89,1	66	91,3	92,2	89,8
País Basc	89,6	70,1	85,6	91,3	90,9
La Rioja	88,9	81,2	89,3	81,3	94
Ceuta i Melilla	78,5	60,1	81,7	85,5	85,9

Taula 2. Taxa d'activitat per grup d'edat, comunitat autònoma i nivell de formació.

Font: Enquesta de la població activa (EPA). INE

A la inversa, un any més d'educació disminueix la probabilitat d'atur en el conjunt de l'estat, però no és uniforme entre les diferents comunitats autònomes.

Els resultats i tots els estudis suggereixen que l'educació actua com una garantia enfront de l'atur i que ho fa amb major intensitat en les regions que pateixen en major mesura un desajustament en el mercat laboral.

Paral·lelament, l'educació també té un impacte més o menys positiu sobre els salaris percebuts pels treballadors, tot i que cal també recordar les grans diferències entre regions. Globalment s'observen majors salaris mitjans en les regions amb major dotació educativa dels treballadors.

Les diferències regionals són importants i es mantenen quan comparem individus amb el mateix nivell educatiu en diferents regions:

En este sentido, la evidencia que hemos obtenido confirma que el efecto de la educación sobre la probabilidad de participación y sobre la de estar parado está lejos de ser uniforme territorialmente. Así, un año adicional de educación aumenta la probabilidad de participar y disminuye la de estar desempleado con mayor intensidad en unas regiones que en otras. Atender a esta diversidad en la reacción del mercado laboral ante variaciones en la educación de los individuos es importante para valorar la efectividad de determinadas políticas laborales y de desarrollo (FUNCAS, 2014, 60).

Per tant, l'educació és un important capital que permet fer front a les crisis de manera significativa. Ara bé, també és cert que molts joves ben formats reben la formació aquí a les Illes Balears (on s'ha fet la inversió de formar-los), però acaben, necessàriament, cercant feina fora de les nostres fronteres:

- Es formen molts joves amb recursos públics per als quals el model econòmic illenc no hi té cabuda.
- La crisi està deixant la societat balear més desajustada que mai. La Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social a l'Estat espanyol (EAPN, 2015) afirma que un 19,8% dels balears es troben per davall del llindar de la pobresa. UNICEF (2014) afegeix que, en el cas de la infància, un 11% n'està greument afectada a les Illes Balears.
- La terra d'oportunitats, de la immigració massiva per la quantitat de llocs de feina que crea, es troba avui feta una caricatura del que va ser.

La descohesió social és un perillós indicador social que adverteix dels perills d'augmentar progressivament la diferència entre uns quants rics i una gran massa que va empobrint-se.

7.2. L'abandonament educatiu minva però preocupa

L'abandonament escolar primerenc (AEP) es defineix com el percentatge de població de 18 a 24 anys que disposa del títol d'educació secundària, de primera etapa o inferior però que no ha completat el nivell d'educació secundària de segona etapa i que no continua cap tipus d'ensenyament o formació.

Tot i que els baixos percentatges de titulacions i les elevades xifres d'abandonament escolar no suposen un fet nou, esdevé ara especialment preocupant davant els objectius fixats en el marc europeu i amb la necessitat de convergència de polítiques i d'indicadors econòmics i també socials.

El Marc estratègic per a la cooperació europea en educació i formació (ET 2020), adoptat pel

Consell d'Europa el maig de 2009, fixa quatre objectius estratègics per als països membres (Consell de la UE, 2009):

- Fer realitat l'aprenentatge permanent i la mobilitat dels estudiants
- Millorar la qualitat i l'eficàcia de l'educació i la formació
- Promoure l'equitat, la cohesió social i la ciutadania activa
- Incrementar la creativitat i la innovació, incloent-hi l'esperit empresarial, en tots els nivells de l'educació i la formació

En aquest marc, el treball contra l'abandonament escolar és una prioritat absoluta i un repte especialment per als països amb taxes més elevades, com és el nostre cas. Aquesta prioritat s'ha de veure realitzada en polítiques concretes, amb mesures d'avaluació i amb profundes anàlisis de les causes de l'abandonament per anar ajustant les polítiques. En la seva proposta marc de polítiques generals per reduir l'abandonament escolar primerenc, el Consell de la Unió Europea determina les causes següents per a l'abandonament:

Les persones que abandonen de manera primerenca els estudis formen un grup heterogeni i les motivacions individuals per fer-ho són molt diverses. L'origen familiar i les condicions socioeconòmiques en sentit ampli, com l'atracció del mercat laboral, són factors importants. El seu impacte està condicionat per l'estructura del sistema d'educació i formació, per les oportunitats d'aprenentatge disponibles i per l'entorn d'aprenentatge. La coordinació de les polítiques que s'adrecen, el benestar dels nins i els joves, la seguretat social, l'ocupació juvenil i les perspectives futures de carrera professional poden desenvolupar un paper important en la reducció de l'abandonament escolar primerenc (Consell de la UE 2011, 4).

Per tant, conèixer les causes que el provoquen i prevenir-les esdevé una de les tasques més prioritàries en àmbit estatal.

L'índex de l'Estat espanyol és molt alt (l'any 2013 suposava el 23,6%, mentre que la mitjana europea era només del 12%) i amenaça el compliment dels objectius d'Europa 2020.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Unió Europea (28 països)	15,7	15,4	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	12
Espanya	31	30,3	30,8	31,7	30,9	28,2	26,3	24,7	23,6

Taula 3. Abandonament primerenc de l'educació i la formació a la UE i a Espanya.

Font: Elaboració pròpia a partir d'Eurostat, extret el setembre de 2014

Sembla que la greu crisi econòmica que patim ha reorientat alguns dels indicadors i s'ha anat reduint la taxa d'abandonament primerenc (són molts els joves i no tant joves que han retornat o es preparen per retornar al sistema educatiu). En la taula següent, es pot comprovar que, segons les darreres dades de l'Enquesta de població activa (EPA), en el conjunt de l'estat, durant el 2014, l'abandonament es va situar en el 21,9%, 1,7 punts menys que el 2013 (23,6%) i 9,8 punts menys que el 2008. La reducció és significativa, però encara és lluny de les previsions i de les fites proposades per l'Estratègia Europa 2020 (10%), tot i que, com s'aprecia a la taula següent, hi ha notables diferències entre comunitats autònomes:

% de persones	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
TOTAL	31	30,3	30,8	31,7	30,9	28,2	26,3	24,7	23,6	21,9
Andalusia	38	38	37,1	37,9	37,2	34,6	32,1	28,8	28,7	27,7
Aragó	23,4	24,6	25,5	25,8	25	23,8	22,8	20,4	18,9	18,4
Principat d'Astúries	20,5	23,1	23,1	20	21,3	22,2	21,9	19,8	19,1	13,6
Illes Balears	39,7	36	42,1	42,5	40,3	36,5	29,7	28,9	29,8	32,1
Canàries	30,8	34,9	36,4	34,1	30,7	29,8	30,9	28	27,5	23,8
Cantàbria	21,9	23,5	25,5	22,9	24,2	23,9	21,4	14,2	12,1	9,7
Castella-Lleó	25,4	23,6	23,7	26,4	26,9	23,4	27,5	21,7	19,2	16,8
Castella - la Manxa	36,8	38,8	37,3	38,4	34,6	33,4	31,5	27,5	27,4	22,2
Catalunya	33,2	28,5	31,2	32,9	31,9	28,9	26,2	24,2	24,7	22,2
Comunitat Valenciana	32,2	31,1	31,2	32,6	31,9	28,4	26,7	25,9	21,7	23,4
Extremadura	36,8	35,8	34,4	33,8	34,1	31,6	30,1	32,6	29,2	22,9
Galícia	22,9	24,5	23,5	23,6	25,8	22,8	20,4	22,7	20,2	18,5
Comunitat de Madrid	26,4	25,8	25,8	27,1	26,2	22,3	19,5	21,5	19,7	18,3
Regió de Múrcia	39,8	38,6	39,2	40,6	36,8	34,9	30,3	26,9	26,3	24,1
Ctat. Foral de Navarra	17,9	13	16,3	18,8	18,7	16,8	12	13	12,9	11,8
País Basc	14,7	14,6	14,3	14,8	16,6	13,1	13,8	12,4	9,9	9,4
La Rioja	29,7	26,6	30,6	37	31,9	27,2	30,6	24,3	21,7	21,1
Ceuta	55,2	54,9	49,1	42,7	34,1	45,8	38,9	38,5	33,5	29,5
Melilla	33,5	40,3	46,8	35,5	36,7	35,4	19,3	32,6	33,1	19,6

Taula 4. Abandonament primerenc de l'educació i la formació per comunitat autònoma.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de població activa (EPA). INE

Com ja s'apunta en apartats anteriors, el fracàs i l'abandonament escolar a les Illes Balears han format part de les característiques inherents del nostre sistema educatiu. En les taules anteriors es constata que l'abandonament educatiu primerenc a les Illes Balears és sempre superior al que es registra a Espanya i a la Unió Europea, i l'any 2014 fins i tot ens situem a la coa de les comunitats autònomes de l'estat.

La baixa taxa bruta d'accés als ensenyaments postobligatoris i superiors no universitaris corrobora el preocupant índex escolar primerenc mesurat a través de l'Enquesta de població activa entre la població de 18 a 24 anys.

Curs 2012-13	Ensenyaments secundaris postobligatoris			CF Grau Superior FP i Arts Plàstiques i Disseny i E. Esportius Grau Superior
	Batxillerat	CF Grau Mitjà FP i Arts Plàstiques i Disseny E. Esportius Grau Mitjà	Programes de Qualificació Professional Inicial	
TOTAL ESPANYA	64,4	43,6	14,6	40,5
Andalusia	56,5	36,5	..	30,8
Aragó	62,1	42,5	17,6	40,0
Principat d'Astúries	71,6	58,6	7,9	58,7
Illes Balears	52,2	38,2	15,4	23,8
Canàries	65,1	46,9	10,6	41,4
Cantàbria	64,9	42,0	14,4	35,4
Castella-Lleó	70,2	40,7	16,6	35,8
Castella - la Manxa	62,5	41,6	17,7	35,6
Catalunya	65,2	59,3	..	51,6
Comunitat Valenciana	60,6	47,4	..	44,9
Extremadura	65,0	35,9	16,9	30,7
Galícia	69,5	63,5	12,9	62,7
Comunitat de Madrid	73,5	33,1	13,4	35,9
Regió de Múrcia	62,8	30,1	14,9	25,3
Ctat. Foral de Navarra	63,3	30,4	11,1	31,7
País Basc	77,0	41,0	14,0	60,6
La Rioja	65,3	41,8	19,4	35,8
Ceuta	45,5	53,8	62,2	53,0
Melilla	56,1	44,0	39,8	32,5

Taula.5. Taxa bruta d'accés als ensenyaments postobligatoris i superiors no universitaris.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2015

El model econòmic turístic de vacances de sol i platja, juntament amb la poca consciència social que ha existit al voltant de l'educació, han condicionat un nivell educatiu molt poc exigent, però que fins abans de la crisi va anar incorporant gent al mercat de treball. Les altes taxes d'activitat laboral que ha presentat l'economia turística al llarg de molts d'anys han influït sobre l'abandonament escolar i fins i tot sobre els elevats percentatges de persones que no obtenen el graduat en ESO, titulació mínima exigida.

L'abandonament primerenc i el fracàs escolar són causa i conseqüència d'una mà d'obra poc qualificada, de llocs de feina precaris, salaris baixos i de l'augment de la pobresa en un preocupant cercle tancat que s'ha de rompre des dels seus inicis: a partir de l'educació.

La taxa d'atur de joves menors de 25 anys passà, en l'àmbit estatal del 17,81% en el quart trimestre del 2006 al 54,89% en acabar el 2013 i en l'àmbit autonòmic del 15,05% al 46,76% en aquest mateix període. El mercat laboral deixa d'absorbir el personal sense qualificar que abandonen el sistema educatiu i amplis sectors de població entre 18 i 24 anys passen a engrandir les bosses d'atur.

Si bé és cert que s'ha de parlar, sempre que sigui possible, més dels èxits que dels fracassos, no es pot donar l'esquena a la realitat: si bé amb els anys s'ha produït una disminució significativa de l'abandonament, no es pot atribuir a la posada en marxa de polítiques clares i innovadores capaces de capgirar la situació; la baixada de la taxa d'abandonament es deu, de manera gairebé exclusiva, a la greu crisi social i econòmica que colpeja la societat actual, alhora que s'han retallat les partides adreçades a l'educació. Per tant, tot i emmarcar-se en el context nacional, les Illes Balears, presenten característiques pròpies i diferencials que cal tenir en compte:

El fenomen de l'abandonament escolar a les Illes Balears presenta característiques pròpies a causa del model econòmic basat en el sector turístic, la tradició de baix rendiment educatiu i els trets demogràfics (principalment en l'àmbit de les migracions), entre altres factors. En aquest sentit, constitueix un laboratori d'anàlisi ideal per a la implementació de les polítiques concretes que s'alineen amb els objectius europeus de l'ET 2020, especialment aquelles polítiques que tractin el fenomen de l'abandonament més enllà d'un escenari de vulnerabilitat educativa individual i que el considerin com un procés i no com un fet puntual (Amer, J. 2013, 492).

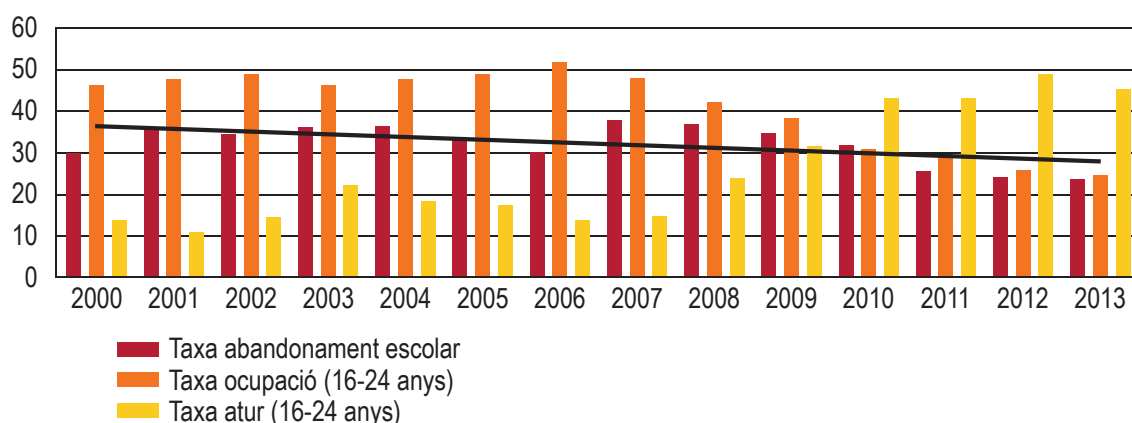
D'acord amb l'estudi realitzat per Salvà, Oliver i Comas (2014) a partir de trenta entrevistes a joves de 16 a 20 anys d'Eivissa, Menorca i Mallorca, que abandonaren l'escola sense obtenir la titulació d'ESO, els motius de l'abandonament segons els propis joves foren:

- Sentiment de pèrdua de temps; no trobar-se a gust; tenir ganes de treballar i de fer altres coses.
- Desànim pels mals resultats acadèmics combinat amb les ganes de demostrar que es pot tenir èxit en un altre context.
- La impossibilitat d'aprovar i passar de curs a causa de la percepció d'un alt grau de dificultat i de sentiment d'estar aclaparat.
- La falta de motivació per a l'estudi o el rebuig cap a l'escola.

A conclusions semblants arriben en l'àmbit geogràfic de Catalunya, els estudis dirigits per M. Martínez i B. Albaigés per encàrrec de la Fundació Jaume Bofill.

Una part dels joves inactius o aturats no estudien perquè tenen el nivell desitjat (15,1%), perquè no els agrada (13,4%) o perquè creuen que no els serviria de res (0,5%). És a dir, un 29,0% d'aquests joves no estudien perquè no volen. Ara bé, un 22,5% d'aquests joves no estudien perquè no es poden permetre pagar els estudis [...] A més a més, el motiu més al·legat (27,8%) entre els i les joves inactius o aturats per no estudiar és que s'han d'ocupar de les seves responsabilitats, normalment familiars (Martínez, M i Albaigés, B. 2013, 220).

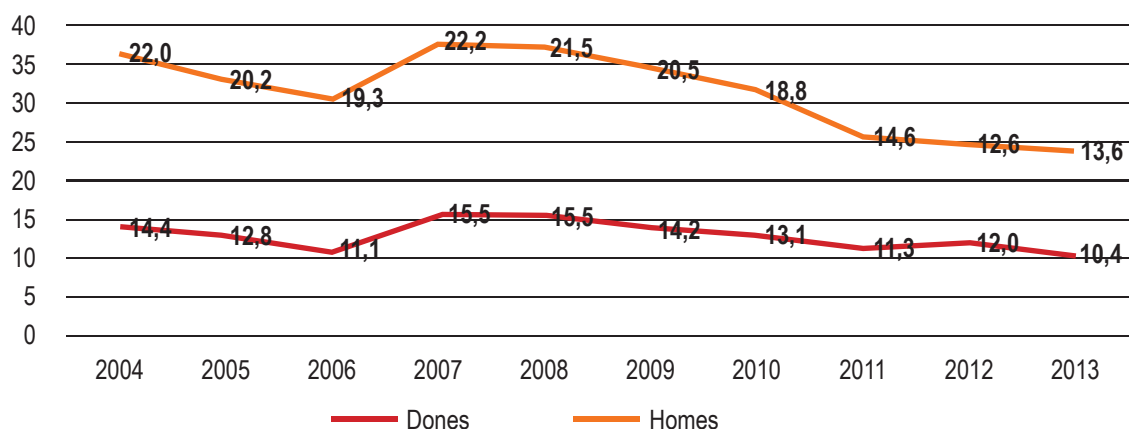
Com s'ha apuntat en altres llocs d'aquest estudi, l'impacte de la crisi econòmica, amb un decrement de les oportunitats de l'ocupació entre els joves, ha motivat un retorn al sistema educatiu. Aquest retorn o manteniment no ha estat fruit de cap política concreta ni pla consensuat de xoc contra els greus indicadors del sistema educatiu de les Illes Balears. En un estudi recent de la Fundació Gadeso (2014, 2) es constaten uns resultats molt interessants comparant la taxa d'abandonament escolar, la taxa d'ocupació 16-24 anys i la taxa d'atur 16-24 anys.

Gràfic 1. Taxes d'abandonament escolar, d'ocupació i d'atur de la població de 16-24 anys.
Font: Gadeso (2014, 2)

L'evidència és clara: les elevades taxes d'abandonament escolar primerenc són coincidents amb baixes taxes d'atur i elevades taxes d'ocupació de la població estudiada (16-24 anys). És a dir, la baixada de l'abandonament escolar primerenc és una conseqüència de la manca de feina per als joves, no de cap política ni de cap pla programat per capgirar la greu situació que arrossegam.

L'abandonament escolar ha estat diferent entre els homes i les dones. Des de l'inici de la crisi, la baixada en la taxa masculina ha estat molt superior a la femenina. El daltabaix del sector de la construcció que absorbia molta mà d'obra sense qualificar masculina i oferia elevats sous va significar un dels errors més greus en una feble i depenent economia com la balear. Ara, el retorn a les aules es troba amb mancances infraestructurals i la formació professional necessita una important reforma per ajustar-se a les canviants necessitats d'una economia mundial que muden contínuament.

Gràfic 2. Taxes d'abandonament escolar, d'ocupació i d'atur de la població de 16-24 anys
Font: Gadeso (2014, 2)

7.3. Alts índexs de fracàs escolar: baixes taxes de graduació¹ i alts percentatges d'alumnat repetidor

De les dades publicades per la Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, a Estadística de las enseñanzas no universitarias, es poden extreure algunes conclusions que apunten les baixes taxes de graduació en els estudis tant obligatoris com postobligatoris i superiors.

Des del curs 2006-07, el percentatge d'alumnat graduat en ESO, tant al conjunt de l'estat com a les Illes Balears, ha sofert un notable increment fins al curs 2011-12 (6,4 punts percentuals i 5,1 punts percentuals respectivament). Tot i així, com apareix en la taula següent, les taxes de les Illes Balears se situen entre les més baixes de les comunitats autònomes.

RESULTATS ACADÈMICS 2012-13 Unitats: percentatge d'alumnat	Graduat en ESO	Graduat en ESO a través de PQPI - Mòduls voluntaris (1)	Graduat en ESO en Educació d'Adults (2)
TOTAL ESPAÑA	75,4	3	13,2
Andalusia	74,3	1,3	24,4
Aragó	76,7	1,6	7,7
Principat d'Astúries	83,6	0,1	13,2
Illes Balears	66,2	3,9	8,2
Canàries	74,2	4	-
Cantàbria	82,9	2,2	9,8
Castella-Lleó	78,4	3,2	4,6
Castella - la Manxa	71,2	6	15,7
Catalunya	80,5	-	5,6
Comunitat Valenciana	63,1	5,5	7,6
Extremadura	75,9	5,2	13,8
Galícia	79,1	3,2	29,2
Comunitat de Madrid	78,3	1,7	9,6
Regió de Múrcia	72,4	3,6	11,2
Comunitat Foral de Navarra	80,1	0,3	3,2
País Basc	85,4	3,1	11,2
La Rioja	69	6,4	8
Ceuta	51,9	12,7	24,7
Melilla	57,8	8,7	7,7

Taula 6. Taxa bruta de població que es gradua en educació secundària obligatòria per comunitats autònomes.
Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2015.

(1) No es disposa de la informació de Catalunya. (2) No es disposa de la informació de Canàries.

1. La taxa bruta de graduació es defineix com la relació entre el nombre de graduats en una ensenyança, independentment de l'edat, respecte al total de la població de l'«edat teòrica» de començament del darrer curs d'aquest ensenyament.

En la taula següent, es mostren les taxes d'idoneïtat² i de l'anàlisi se'n desprèn que, a més, a les Illes Balears és on es produeix amb major freqüència la repetició de cursos, fet que, com a la resta de comunitats, va augmentat –ahora que disminueix la taxa d'idoneïtat– a mesura que els alumnes avancen en els cursos escolars.

Curs 2012-13	8 anys	10 anys	12 anys	14 anys	15 anys
TOTAL ESPANYA	93,6	89,4	84,4	70,6	62,5
Andalusia	93,6	89,0	83,6	66,4	58,0
Aragó	91,3	86,4	80,9	66,9	60,3
Principat d'Astúries	94,6	90,9	86,1	75,0	66,7
Illes Balears	91,1	85,2	78,2	64,8	56,3
Canàries	93,2	87,2	80,0	65,4	57,4
Cantàbria	95,4	92,2	87,9	71,8	63,3
Castella-Lleó	93,3	88,5	83,0	70,9	61,7
Castella - la Manxa	91,8	87,0	80,4	65,8	56,8
Catalunya	96,2	94,0	91,2	79,5	73,7
Comunitat Valenciana	90,8	86,7	82,5	68,9	59,1
Extremadura	94,2	89,9	84,2	68,0	57,8
Galícia	94,6	89,7	85,2	71,4	63,0
Comunitat de Madrid	93,4	89,2	84,1	72,2	63,1
Regió de Múrcia	92,0	87,0	79,1	63,9	55,6
Comunitat Foral de Navarra	94,5	89,6	84,5	74,8	68,9
País Basc	94,5	90,9	87,2	77,6	72,8
La Rioja	94,9	91,5	87,0	70,1	59,1
Ceuta	91,7	81,9	76,4	52,4	39,4
Melilla	93,8	86,8	84,7	58,0	46,9

Taula 7. Taxes d'idoneïtat en las edats de 8, 10, 12, 14 i 15 anys.

Font: *Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores*. Edició 2015

Pel que fa als estudis postobligatoris, també s'aprecia una tendència al creixement de les taxes de graduats en el batxillerat i en els cicles formatius, tot i que les Illes Balears, com es pot consultar en la taula següent, tornen a situar-se en la franja baixa de la taula pel que fa al nombre d'alumnat graduat.

2. La taxa d'idoneïtat és el percentatge d'alumnat que està matriculat en el curs que correspon a la seva edat.

RESULTATS ACADÈMICS 2012-2013 Unitats: percentatge d'alumnat	Batxillerat	Tècnic (3)	Tècnic superior (4)
TOTAL ESPANYA	53,4	22,2	24,4
Andalusia	50,1	20,4	19,5
Aragó	53,2	20,8	21,8
Principat d'Astúries	64,3	30,2	33
Illes Balears	41,5	19,2	12,6
Canàries	51,9	21,1	21,6
Cantàbria	55,4	30,5	28,8
Castella-Lleó	58,2	22	23,1
Castella - la Manxa	48,4	20,2	18,9
Catalunya	49,8	24,9	28,5
Comunitat Valenciana	48,5	29,5	32,2
Extremadura	52,4	20,1	17
Galícia	59,5	26,7	29,5
Comunitat de Madrid	62	15,5	23,2
Regió de Múrcia	51,3	17,4	18,4
Comunitat Foral de Navarra	58,3	18,8	23,5
País Basc	69,3	25	39,4
La Rioja	51,7	23,2	22,7
Ceuta	38,8	18,5	15,2
Melilla	41,6	13,7	18

Taula 8. Taxa bruta de població que es gradua en Batxillerat i Cicles formatius per comunitats autònomes.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Ministeri d'Educació, Cultura i Esport

(3)Es considera l'alumnat graduat en cicles formatius de FP, d'Arts Plàstiques i Disseny i E. Esportives de grau mitjà

(4)Se considera l'alumnat graduat en cicles formatius de FP, d'Arts Plàstiques i Disseny i E. Esportives de Grau Superior.

Un altre aspecte que es constata són les baixes taxes de graduació en els cicles formatius de formació professional.

A Illes Balears, de la comparació de les taxes d'accés, ja de per si mot reduïdes, als estudis de formació professional amb les taxes de graduació facilitada pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, es desprèn que aproximadament la meitat dels alumnes que comencen estudis de formació professional no els finalitzen.

Qualsevol societat desenvolupada necessita persones amb una bona qualificació, per la qual cosa el sistema educatiu ha de promoure la continuïtat després dels estudis obligatoris. Per tant, és evident, que des de les administracions educatives, s'ha de fer un gran esforç per a millorar les taxes de graduació tant en l'ESO com en els estudis postobligatoris, ja que repercuteix, entre d'altres aspectes, en la reducció de l'abandonament escolar primerenc de l'educació i la formació.

L'educació superior apareix com un objectiu clau dins de l'Estratègia Europa 2020. La Unió Europea ha establert com a punt de referència per al 2020 que el 40% de la seva de 30 a 34 anys tingui el Nivell d'Educació Superior. A Espanya l'any 2013 el 42,3% de la població de 30 a 34 anys té el nivell d'Educació Superior, però a les Illes Balears no arribam al 34% de població amb aquest nivell d'estudis.

Any 2013	Percentatge de població de 30-34 anys amb estudis superiors
TOTAL ESPANYA	42,3
Andalusia	32,7
Aragó	43,2
Principat d'Astúries	50,2
Illes Balears	33,8
Canàries	35,8
Cantàbria	46,4
Castella-Lleó	40,2
Castella - la Manxa	35,2
Catalunya	46,2
Comunitat Valenciana	41,0
Extremadura	33,4
Galícia	43,4
Comunitat de Madrid	54,2
Regió de Múrcia	29,3
Comunitat Foral de Navarra	48,4
País Basc	61,3
La Rioja	42,4
Ceuta i Melilla	22,8

Taula 9. Percentatge de població de 30-34 anys amb estudis superiors, per comunitat autònoma.
Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2015

En la taula següent també podem constatar que ens situam molt per davall del conjunt de l'estat en percentatge d'alumnat graduat en estudis universitaris.

Curs 2011-12	Diplomats universitaris i arquitectes i enginyers tècnics	Llicenciats universitaris i arquitectes i enginyers	Grau	Màster Oficial
TOTAL ESPANYA	16,0	19,9	6,6	11,6
Illes Balears	7,6	5,7	0,5	4,0

Taula 10. Taxa bruta de població que es gradua en estudis universitaris.
Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2015

7.4. Baix nivell d'estudis de la població adulta

Un altre indicador que també cal tenir en compte a l'hora de valorar el fracàs i l'abandonament escolar és el nivell d'estudis de la població adulta (25-64 anys). Els resultats també són molt preocupants:

El percentatge de població adulta que l'any 2013 només té estudis primaris o primera etapa d'educació secundària es pròxim al 45% tant a les Illes Balears com al conjunt de l'estat. D'altra banda, les Illes Balears presenten només un 26,8% de persones amb estudis superiors o universitaris.

	Inferior a 1a etapa E. Secundària	1a etapa E. Secundària	2a etapa E. Secundària	E. Superior
25 - 64 anys	2013	2013	2013	2013
TOTAL ESPANYA	15,2	29,4	21,7	33,7
Illes Balears	12,4	33,8	27	26,8

Taula 11. Població de 25-64 anys per nivell de formació.

Font: Enquesta de població activa (EPA). INE

Per altra banda, tal com apunten M. Fernández Enguita; L. Mena i J. Riviere (2010), hi ha un altre indicador preocupant: les Illes Balears es troben en el grup de comunitats autònomes amb més alumnes repetidors en els distints cicles d'educació primària. Abundants articles i recerques científiques que aporten dades evidents sobre els gairebé nuls efectes de les repeticions esdevenen un punt de partida preocupant, que pot indicar futurs problemes durant la secundària i l'accés a la bossa de l'anomenat fracàs escolar.

7.5. Increment de la vulnerabilitat social

Com és evident, l'impacte de la crisi econòmica sobre les condicions de vida de la població escolar i de les seves famílies ha estat molt significatiu i, unit a les mesures d'austeritat adoptades per les diferents administracions educatives, ha posat en perill les polítiques d'equitat i augmentat el col·lectiu d'alumnes vulnerables educativament i amb risc d'exclusió social.

L'índex de desenvolupament humà mesura tres aspectes essencials per al benestar d'una col·lectivitat: la salut, l'educació i el benestar material. Per la seva banda, la pobresa mesura la quantitat de pobres que hi ha en la població total i està molt vinculada a l'exclusió social, un element amb múltiples aspectes que agreuja les conseqüències de la manca de renda (FUNCAS, 2014, 98-113).

L'índex global de desenvolupament va anar creixent de forma progressiva des de 1980 fins l'any 2006, moment a partir del qual s'ha reduït any rere any. Les variables que tenen major pes en l'explicació d'aquests resultats són la despesa social, la desigualtat i l'educació

Les dades publicades aporten resultats força preocupants. L'any 2007, l'estat assoleix el nivell més alt de la història en el Nou índex de desenvolupament humà, data a partir de la qual comença un descens, de forma pronunciada, fins a l'actualitat. Si bé a hores d'ara els índexs parcials (salut i educació) presenten una evolució a l'alça, l'indicador de benestar material cau en picat a partir del 2007 i fa caure tot l'índex.

Tot i que les comunitats autònomes presenten comportaments molt dispars en relació amb el grau de desenvolupament, la comunitat on l'índex de desenvolupament humà cau de forma més espectacular entre 2006 i 2011 és la de les Illes Balears.

La baixada de l'Índex de desenvolupament humà a les Illes Balears es pot considerar un autèntic drama social, que minva temporalment per l'arribada massiva de turistes:

Las regiones que más claramente ven crecer su incidencia de la pobreza son las más urbanizadas, de más alta renta per cápita y con mayor especialización turística. Estas son las regiones que tienen costes de vida más elevados, lo que hace que las líneas de pobreza se desplacen al alza. La consecuencia es que el mapa de la pobreza cambia [...] La pobreza en comunidades como Cataluña, Baleares o Canarias ha alcanzado niveles que son difícilmente sostenibles (FUNCAS, 2014, 124).

Segons l'esmentat informe, en relació amb la pobresa i la seva evolució, també ens trobem amb resultats molt preocupants: l'augment de la pobresa a les Illes Balears, Canàries i Múrcia duplica la mitjana estatal.

La pobresa provoca una greu desintegració social que agreuja la situació de necessitat i minva, considerablement, la participació de les persones en la vida social en els seus diferents nivells i en projectes a l'entorn familiar, ciutadà, sociopolític i laboral.

El 27,8 per cent de la població de les Illes Balears, prop de tres de cada deu ciutadans, es troba en risc de pobresa o exclusió, xifra que s'ha incrementat un 3,5 per cent des de l'any 2009. Així es desprèn de la darrera enquesta de condicions de vida que realitzà l'INE el 2013. L'anàlisi de l'evolució de l'indicador europeu AROPE (combina la renda amb les possibilitats de consum i ocupació) entre els anys 2009 i 2013 ens allunya marcadament de l'objectiu europeu marcat.

Unitats: percentatge	Taxa de risc de pobresa o exclusió social					En risc de pobresa					Amb carència material severa
	2013	2012	2011	2010	2009	2013	2012	2011	2010	2009	2013
Nacional	27,3	27,2	26,7	26,1	24,7	20,4	20,8	20,6	20,7	20,4	6,2
Andalusia	38,3	36,9	38,4	35,0	33,3	29,1	28,3	30,7	28,3	28,8	7,0
Aragó	19,8	18,4	18,6	17,5	12,6	16,1	14,5	15,5	14,2	11,3	3,3
Principat d'Astúries	21,8	24,5	20,4	16,5	18,8	14,1	13,0	14,1	11,5	13,0	4,2
Illes Balears	27,8	25,1	26,7	26,0	24,3	19,8	19,9	21,0	22,7	18,1	10,4
Canàries	35,5	40,3	37,8	35,7	38,2	28,4	33,6	30,1	29,7	30,4	8,5
Cantàbria	25,3	24,1	23,0	22,5	17,3	17,8	17,7	16,7	20,1	13,9	3,9
Castella-Lleó	20,8	20,4	22,3	23,8	22,1	17,5	15,9	17,6	19,5	18,8	1,8
Castella - la Manxa	36,7	35,1	35,3	32,3	28,6	31,3	30,0	29,4	28,3	24,8	5,8
Catalunya	20,1	22,6	21,6	19,8	19,0	13,9	15,8	14,2	14,7	15,2	6,1
Comunitat Valenciana	31,7	30,6	27,9	29,6	26,5	23,6	25,0	22,0	22,7	20,9	7,1
Extremadura	36,1	35,2	36,0	40,3	35,4	30,9	29,4	31,7	35,7	30,9	3,7
Galícia	24,3	23,8	21,0	22,7	24,6	17,2	18,3	16,1	18,1	20,6	4,6
Comunitat de Madrid	20,1	19,8	18,6	19,3	19,6	13,4	14,2	14,0	14,4	15,9	7,3
Regió de Múrcia	34,1	33,5	31,9	37,5	33,3	26,8	25,2	25,8	29,8	29,1	9,0
Ctat. Foral de Navarra	14,5	12,0	13,1	13,8	10,4	9,9	7,0	8,1	10,7	7,8	0,6
País Basc	16,8	17,7	18,9	16,3	14,8	10,5	13,3	13,8	11,7	10,0	4,8
La Rioja	22,2	22,6	26,1	27,3	19,5	19,3	16,8	20,6	21,2	17,2	6,6
Ceuta	47,0	38,4	33,6	35,9	37,3	40,8	32,2	26,3	31,3	36,4	15,3
Melilla	31,4	14,5	34,7	35,4	33,9	21,7	8,6	26,5	25,8	30,0	14,8

Taula 12. Risc de pobresa o exclusió social. (estratègia Europa 2020).
Font: INE (2013)

Les Illes Balears registren una taxa de pobresa i exclusió social del 27,8 per cent, una xifra que situa els ciutadans per sobre de la mitjana estatal, segons el VII Informe FOESSA (2014), que constata l'«increment notable» de la desigualtat en la comunitat, una evolució «molt superior» a la d'Espanya. Segons l'estudi, la desigualtat ha augmentat a Illes Balears un 22 per cent entre els anys 2008 i 2012, enfront del 8,6 per cent d'Espanya. A més, únicament el 30 per cent de la població no es troba afectada per cap indicador d'exclusió social a les Illes Balears.

En àmbit estatal, la situació varia en funció dels perfils. Al tancament de 2013, el col·lectiu més afectat era el de joves entre 16 i 30, amb un 33% en risc de pobresa i exclusió, seguit dels nins, amb un 31,9 per cent. En total, la taxa de pobresa infantil per a menors de 16 anys és del 26,7%, sis punts per sobre del conjunt de la població.

La taxa de risc de pobresa és diferent en funció del nivell de formació de l'individu: a més formació, menys possibilitat de pobresa. Es pot rompre la línia de transmissió de la pobresa de pares a fills i afavorir el desenvolupament del potencial dels menors amb una millora educativa. La confiança en el poder de l'educació és clau per enfrontar situacions límit com aquestes.³

Per altra banda l'alumnat estranger en el sistema educatiu de règim general no universitari a les Illes Balears és superior al de la mitjana estatal. En el quadre següent es presenten els percentatges corresponents al curs 2012-2013.

Curs 2012-2013	TOTAL	E. Infantil	E. Primària	ESO	Batxillerat	Cicles formatius FP – Grau Mitjà	Cicles Formatius FP - Grau Superior	PQPI
Espanya	9,1	7,9	9,1	11,3	6,9	9,5	5,5	20,8
Illes Balears	14,6	13,4	14,4	17,8	11,0	13,2	7,1	26,7

Taula 13. Percentatge d'alumnat estranger en els estudis no universitaris.
Font: Las cifras de la educación en España. Curso 2012-2013. Edició 2015

Aquest fet no implica necessàriament un augment de les taxes de fracàs escolar però si aprofundim en l'anàlisi ens trobem que en determinats programes com els PQPI, el percentatge d'alumnat estranger és molt elevat. Aquest alt percentatge d'alumnat estranger en aquests programes ens fa plantejar si el sistema educatiu és capaç de compensar les mancances inicials que presenten alguns d'aquests nous nins, la qual cosa en remet a qüestionar si el sistema és veritablement inclusiu i promou l'equitat educativa.

7.6. L'èxit educatiu com a factor de benestar

No sempre és fàcil trobar coincidències en els diversos camps de coneixement de l'activitat humana i menys quan ens referim als camps de les anomenades ciències socials. Ara bé, en el camp de les ciències de l'educació hi comença a haver un extens conjunt d'evidències força importants que es van confirmant una vegada rere l'altra i que, per tant, podem considerar-les vàlides universalment. Una d'aquestes evidències és sobre la importància clau de l'educació i de l'èxit educatiu per garantir el benestar social i econòmic de les societats: el problema és que les polítiques i els plans s'han de dissenyar a mitjà i llarg termini i aquesta planificació xoca frontalment amb el disseny de polítiques a curt termini en el marc dels períodes electorals de quatre anys.

3. En aquesta línia treballen els programes EAPN (Xarxa Europea de Lluita contra la Pobresa) i CaixaProinfància de l'Obra Social de la Caixa.

Els estudis *Global Trends 2030: Alternative Worlds* (National Intelligence Council, 2012) i *Global Risks 2013* (World Economic Forum, 2013) dibuixen possibles escenaris globals futurs d'acord amb les tendències observades. Simplificant molt, els escenaris possibles es redueixen a dos: un escenari de major pobresa, inestabilitat social i conflictes entre països; i un escenari de col·laboració entre grans països o blocs, pau i menor desigualtat social.

Com que el futur està per construir, l'escenari resultant serà conseqüència del posicionament i actuacions dels diferents agents que poden incidir en les tendències. Tots els estudis i informes coincideixen a assenyalar que l'educació és un element central per incidir en l'escenari resultant.

Així, l'educació i l'èxit educatiu són variables estratègiques, són condició necessària per a un escenari futur de major benestar social (OECD, 2012; Comissió Europea, 2010a). Val la pena invertir en educació i fer l'esforç, la qual cosa comporta una gran responsabilitat per als poders públics i per a la societat, que han de diferenciar entre el que és estratègic i el que és conjuntural (M. Martínez, i B. Albaigés, 2013).

És evident quin és l'escenari desitjat: la UE opta per un escenari de major benestar social i defineix una estratègia per al 2020. Aquesta estratègia estableix l'èxit acadèmic com un dels seus cinc objectius principals, que es concreta a reduir l'abandonament primerenc fins al 10% i incrementar fins almenys el 40% els graduats en ensenyament superior.

Si ho miram en termes d'èxit educatiu, tal com ho han fet M. Martínez i B. Albaigés (2012, 319-375), hi ha dos objectius principals més que cal considerar: augmentar fins almenys el 75% el nivell d'ocupació de la població i reduir en un 25% el nombre d'europaus que viuen per sota del llindar de pobresa nacional. En resum, des de la perspectiva de la UE, l'èxit educatiu de tot l'alumnat és clau.

La Unió Europea basa bona part del creixement econòmic i la millora del benestar en els canvis que s'han de produir en l'educació:

- Els costos econòmics i socials del fracàs i l'abandonament escolars són alts, mentre que completar amb èxit l'educació mitjana superior, tal com planteja la UE, brinda als individus millors perspectives d'ocupació i estils de vida més sans, la qual cosa aporta majors contribucions als pressupostos públics i majors retorns a la inversió pública.
- Les persones més educades contribueixen a construir societats més democràtiques i a constituir economies més sostenibles, són menys dependents de l'ajuda pública i menys vulnerables a les contraccions econòmiques. Les societats amb individus preparats estan millor capacitades per respondre a les crisis. Així doncs, invertir en l'educació preescolar, primària i secundària per a tothom, i en particular per a nens d'entorns socioeconòmics en desavantatge, és alhora just i econòmicament eficient (OECD, 2012).

En definitiva, és més eficient prioritzar l'èxit acadèmic i educatiu de l'alumnat desafavorit, ja que redueix el fracàs acadèmic global i assegura el benestar futur. Social i econòmicament, és més interessant incrementar el nivell formatiu de tothom, especialment d'aquells en una posició més precària o fràgil.

Compartim el concepte d'èxit educatiu definit en els anuaris de la Fundació Bofill (M. Martínez i B. Albaigés, 2013, 21,22), que inclou cinc perspectives diferents:

- L'èxit educatiu implica una millora del rendiment acadèmic fins a assolir els millors nivells d'instrucció superiors.
- L'èxit educatiu ha de garantir l'equitat educativa i ha de promoure la igualtat d'oportunitats en l'accés i aprofitament dels recursos educatius, evitant que l'origen social condicioni les trajectòries educatives dels individus i fomentant la cohesió social.

- L'èxit educatiu implica reforçar l'adhesió educativa i aconseguir una identificació i vinculació positiva dels individus amb l'àmbit educatiu.
- L'èxit educatiu també implica treballar la transició educativa i acompanyar els individus al llarg de la seva trajectòria formativa.
- L'èxit educatiu implica el retorn de la inversió en educació, a més d'aprofitar el capital educatiu i estimulat que la població inverteixi a formar-se.

Pensem que les dades i reflexions que hem aportat contextualitzen adequadament i justifiquen la necessitat d'aquest conjunt d'indicadors que ens permetin analitzar, al llarg del temps, l'evolució i estat del sistema educatiu de les Illes Balears i prendre decisions en direcció a les mancances detectades i, sobretot, a dissenyar plans ambiciosos d'actuació a curt, mitjà i llarg termini. Si cada cert temps, com fins ara s'ha fet, modifiquem els indicadors d'avaluació, és impossible treure conclusions a mitjà i llarg termini.

Creim que el sistema d'indicadors també ha d'incloure indicadors de caire social i indicadors de caire qualitatiu obtinguts a partir d'entrevistes, observacions o enregistraments. Aquestes informacions són molt importants per entendre, explicar o enriquir les xifres obtingudes en el procés de recollida de dades sistemàtic i ordenat.

8. Estat de la qüestió

Abans de dissenyar la bateria d'indicadors, hem realitzat la revisió de les principals aportacions que durant les darreres dècades s'han dissenyat, en el marc de diversos organismes nacionals i internacionals, sistemes d'avaluació, anàlisi i seguiment dels sistema educatiu mitjançant indicadors. Així mateix, ens hem volgut fer ressò de les aportacions teòriques sobre aquest aspecte que puguin enriquir la nostra proposta.

8.1. Els indicadors educatius i la seva anàlisi

Les Illes Balears s'emmarquen en un entorn geogràfic on predomina la manca de tradició dels sistemes d'informació educativa i les que s'han anat generant en les darreres dècades tenen, a més, un marcat caràcter administratiu i no faciliten que els investigadors en puguin desenvolupar recerques que facilitin el disseny de polítiques de millora.

Durant les darreres tres dècades, la presentació d'informes d'indicadors educatius a càrrec d'organitzacions internacionals, estatals i regionals ha augmentat de forma considerable i ha atret l'atenció dels polítics però també de la ciutadania, sobretot gràcies a la millora de la qualitat de les dades que s'ha produït a partir de la dècada del vuitanta (Schneider i Kogan, 1997).

Si apel·lem a la maduresa de la nostra societat i del nostre sistema educatiu, és fonamental que les administracions posin a la disposició de la societat i dels especialistes els indicadors educatius perquè els investigadors i especialistes en puguin fer una anàlisi en profunditat, la qual ens facilitarà la millora social i educativa.

A partir de l'anàlisi de diverses definicions (J. Oakes, 1986; Jaeger, 1978; Shavelson, McDonell i Oakes, 1989; European Commission, 1999; Morduchowicz, 2006; Louzano, 2001; Tiana, 2013, i OCDE, citat per Tiana, 2013) podem dir que els indicadors són dades, explícites i objectivament verificables, que ens faciliten informació sobre el funcionament i les condicions d'un sistema educatiu que són útils i necessàries per al disseny de les polítiques públiques i la presa de decisions en el seu desenvolupament.

En la taula següent se'n presenten algunes definicions.

Autors	Definició d'indicador
J. Oakes (1986, 154-167)	Estadístic referit al sistema educatiu que revela alguna cosa sobre la manera com funciona.
Jaeger (1978, 277)	Han de ser denominats indicadors totes les variables que: 1) representin un estatus agregat o un canvi de qualsevol grup de persones, objectes, institucions o elements que es troben sota estudi i, 2) són essencials per informar sobre aquest estatus o el seu canvi per comprendre'n les condicions.
Shavelson, McDonell i Oakes (1989, 4 i 5)	Un indicador és una estadística simple o composta que es relaciona amb un constructe educatiu bàsic i és útil en un marc de polítiques públiques.
European Commission (1999, 17)	Un indicador es pot definir com el mesurament d'un objectiu que cal perseguir, d'un recurs que s'ha de mobilitzar, d'un efecte aconseguit, d'una estimació de qualitat, o una variable de context. Un indicador ofereix informació quantificada amb el propòsit d'ajudar els participants en accions públiques a comunicar-se, negociar i prendre decisions [...] Un indicador quantifica un element que es considera rellevant per al monitoratge o avaluació d'un programa.
Morduchowicz (2006, 2)	És una mesura específica, explícita i objectivament verificable dels canvis o resultats d'una activitat o necessitat.
Louzano (2001, 2)	Són les dades que els sistemes educatius fan servir per definir, descriure, analitzar, legitimar i controlar-se a si mateixos.
Tiana (2013, 20)	Un senyal o indicatiu que permet captar i representar aspectes d'una realitat que no resulten directament assequibles a l'observador.
OCDE (citada per Tiana, 2013, 21)	Una dada (generalment una mesura estadística) que proporciona informació sobre la condició i l'estat del sistema educatiu, en descriu els trets fonamentals i és útil per a la presa de decisions.
OCDE (citada per Tiana, 2013, 21)	Una dada (generalment una mesura estadística) que proporciona informació sobre la condició i l'estat del sistema educatiu, en descriu els trets fonamentals i és útil per a la presa de decisions.

Taula 14. Definicions d'indicador segons diferents autors.
Font: elaboració pròpia

Oakes (1986) destaca els aspectes tècnics que han de reunir els indicadors i que ens seran útils per a completar la nostra definició:

- a) Han de mesurar característiques relativament quantificables en el sistema educatiu per tal de poder avaluar tendències al llarg del temps
- b) Han de ser comprensibles per a una àmplia audiència (polítics, educadors i opinió pública.
- c) Han de ser fiables i vàlids

Darling-Hammond (1994) destaca el potencial dels indicadors de cara al canvi de les polítiques i de les pràctiques educatives i en aquest marc destaca quatre preocupacions:

- a) Comprensió del valor de l'indicador, en què consisteix i quines són les diferències entre els valors que aporta.
- b) Comprensió de les relacions entre les variables del sistema d'indicadors, incloses la identificació de la política i els efectes secundaris.
- c) Capacitat per atribuir la causalitat.
- d) Capacitat per realitzar les inferències polítiques adequades.

En definitiva, la proposta d'indicadors que presentam per ésser analitzats se situa en una posició que va més enllà dels indicadors entesos com a *accountability*, o rendiment de comptes, i entén els indicadors com un instrument al servei de la planificació i el desenvolupament del sistema educatiu (Schereens, 1992, p. 53-76).

8.2. Els sistemes d'indicadors internacionals

La utilització d'escala numèriques per a detectar problemàtiques socials apareix als EUA al llarg del segle XVII, però la primera concreció en el camp educatiu apareix en les justificacions per a la creació del Departament d'Educació dels EUA l'any 1867 (Shavelson, McDonell i Oakes, 1989, 1).

Les dues primeres fites importants del segle XX foren, per una banda, la publicació de l'informe *President's Research Committee* (1933) als EUA, que significà l'inici de l'extensa tendència bibliogràfica sobre indicadors socials i que va arribar a generalitzar l'expressió «moviment dels indicadors socials» i, per altra banda, la publicació a la Unió Soviètica l'any 1958 dels treballs de la *International Association for the Assessment of Educational Achievement* (IEA), en què es presentava la comparació de resultats d'avaluacions de diversos països (Martínez Rizo, 2013).

A Europa la primera iniciativa de realització d'un sistema d'indicadors fou realitzat l'any 1973 pel Working Group on Educational Statistics and Indicators, que fou aprovat per l'OCDE i consistia amb una bateria de 46 indicadors. Malgrat tot, aquest projecte no va arribar a veure la llum (Bottani i Tuijnman, 1994). Fou l'any 1992 quan l'OCDE presentà la primera edició de la sèrie *Education at a Glance / Regards sur l'éducation* que, a partir d'aquella data, es publica amb periodicitat anual. La publicació començà amb 36 indicadors, majoritàriament quantitatius, i ha anat variant al llarg dels anys, fins als 30 amb què compta la darrera edició (OECD, 2014).

Actualment l'estudi recull informació dels 34 membres de l'OCDE, que agrupa els països més desenvolupats del món, a més d'altres 8 països que formen part del G20.

Les grans categories també han anat variant i actualment està dividit en quatre:

- 1) Resultats de les institucions educatives i impacte de l'aprenentatge
- 2) Recursos financers i humans invertits en l'educació
- 3) Accés a l'educació, participació i progressió
- 4) Entorn de l'aprenentatge i l'organització dels centres educatius

La darrera edició (OECD, 2014) aporta les següents novetats:

- Nous indicadors d'institucions privades, pel que fa als requisits per convertir-se en docent, i l'oferta i participació en activitats de desenvolupament professional per al professorat.

- Les dades de l'enquesta de 2012 de competències dels adults, sobre el nivell d'ocupació, la mobilitat intergeneracional d'educació, els ingressos, i els resultats socials relacionats amb la competència i les habilitats.
- Les dades del 2013 de l'OCDE *Teaching and Learning International Survey (TALIS)* i el Programa de l'OCDE 2012 Programme for International Student Assessment (PISA) en relació amb diversos indicadors.
- Anàlisi de l'impacte de la recent crisi econòmica en la interacció entre el nivell d'instrucció, l'ocupació, els ingressos i les finances públiques.
- Més informació sobre qüestions de taxes superiors secundàries de titulació i els tipus i ús dels préstecs estudiantils.
- Per primera vegada, les dades de Colòmbia i Letònia.

La mateixa OCDE, per tal de complementar els seus informes d'indicadors amb anàlisis en profunditat de les dades aportades, publica els anomenats *Education Policy Analysis*, dedicats a temàtiques educatives específiques.

A partir de l'aparició del sistema d'indicadors de l'OCDE, aquests estudis passen a ser un instrument fonamental per a d'altres organismes internacionals com l'ONU, la UNESCO i la Unió Europea.

La Comissió Europea a partir de l'any 1995 publica l'informe denominat *Cifras clave de la educación de la Unión Europea* (EACEA, 2012), referit exclusivament als països membres. Aquests informes incorporen més informació qualitativa que els de l'OCDE i també inclouen anàlisis i interpretacions de les dades que aporten. Es nodreixen de les dades recopilades per la xarxa Eurydice, d'Eurostat i de l'estudi PISA. Preveuen els següents apartats:

- 1) Context
- 2) Organització
- 3) Participació
- 4) Finançament
- 5) Professorat i personal de gestió
- 6) Processos educatius
- 7) Nivells de qualificació i transició al treball

La Unió Europea també va desenvolupar un projecte d'indicadors, però en aquesta ocasió a partir d'objectius que havien de ser assolits pels països membres l'any 2010. Són coneguts com a Objectius de Lisboa, ja que es crearen a partir d'una reunió del Consell Europeu celebrada a Lisboa l'any 2000.

L'Estratègia Europa 2020 ha substituït els Objectius de Lisboa i els distints països han anat generant publicacions en què revelen el seu nivell d'assoliment dels objectius. Han esdevingut d'aquesta manera vertaders informes d'indicadors. Les publicacions, tant estatals com europees, inclouen l'anàlisi de dels indicadors cap a l'assoliment de la fita marcada entorn dels cinc objectius estratègics:

- 1) Participació en l'educació preprimària
- 2) Adquisició de competències bàsiques
- 3) Assoliment d'estudis superiors per la població jove

- 4) Abandonament educatiu primerenc
- 5) Participació en la formació al llarg de la vida

Més recentment, s'han anat incorporant sistemes d'indicadors a països africans i a Iberoamèrica de la mà de la UNESCO, amb el *Sistema de Informació de Tendències Educatives en Amèrica Latina*, SITEAL (López, 2011).

Però tots aquests sistemes d'indicador internacionals necessitaven un sistema que facilités la generalització dels indicadors educatius i la comparació dels sistemes educatius de diferents països. Per fer-ho possible, la UNESCO va crear, l'any 1976, la International Standard Classification of Education (ISCED) per al seu ús propi, però que també ha estat utilitzat pels països membres i per altres organitzacions associades, com per exemple l'OCDE i l'Eurostat. La classificació es va actualitzar els anys 1997 i l'any 2011 se'n realitzà la tercera versió. La nova aportació introdueix canvis en els nivells educatius dels programes i inclou, per primera vegada, una classificació del nivell d'èxit sobre la base de certificacions. L'any 2013 es va aprovar una revisió dels camps d'educació i capacitació (ISCED-F), amb l'objectiu de descriure i categoritzar els camps d'educació i capacitació en els nivells secundari, postsecundari i terciari de l'educació formal (UNESCO-UIS, 2014).

8.3. Els sistemes d'indicadors estatals

A continuació destacam alguns dels sistemes d'indicadors estatals que han servit de referència en àmbit internacional, a més del mateix l'Estat espanyol.

França començà a publicar el seu sistema d'indicadors educatius l'any 1990 amb el nom de *L'état de l'école*, amb periodicitat anual i que ha estat un referent per a molts països europeus. Presenta 30 indicadors i proporciona informació sobre tres grans àmbits del sistema educatiu francès i la comparació amb les dades internacionals (Ministère de l'Education Nationale, 2013):

- 1) Costos
- 2) Activitats
- 3) Resultats

L'any 1993 l'Estat francès va enriquir l'anàlisi de l'educació amb una nova publicació anomenada *Géographie de l'école*, en què es presenten, analitzen i comparen les dades educatives de les regions i dels departaments francesos.

El Canadà (Canadian Education Statistics Council, 2012) creà l'any 1996 un sistema d'indicadors basat en el model de l'OCDE, amb l'objectiu de facilitar als polítics un instrument de seguiment i millora del sistema educatiu en els àmbits de país i de regió. Actualment compta amb deu indicadors agrupats en tres categories:

- 1) Resultats de les institucions educatives i impacte de l'aprenentatge
- 2) Recursos financers i humans invertits en educació
- 3) Accés a l'educació, participació i evolució.

A l'Estat espanyol fou l'any 2000 quan es creà el Sistema Estatal d'Indicadors de l'Educació (SEIE) i es publica amb periodicitat bianual, a excepció dels del període entre els anys 2009 i 2012, que es publicà anualment. El sistema ofereix estadístiques d'àmbit estatal, per comunitats autònomes i dades internacionals alineades amb els estudis de l'OCDE, la Unió Europea i amb els indicadors de l'Estratègia Europea 2020. Es preveuen tres àmbits d'anàlisi:

- 1) Indicadors d'escolarització i entorn educatiu
- 2) Indicadors de finançament educatiu
- 3) Indicadors de resultats educatius

A Iberoamèrica destaca el *Sistema de Indicadores Educativos* (SIE), de Mèxic, que a partir de l'any 2003 publica el *Panorama Educativo de México. Indicadores del Sistema Educativo Nacional*.

8.4. Els sistemes d'indicadors autonòmics

El Sistema d'Indicadors d'Ensenyament de Catalunya recull les xifres del sistema educatiu català a partir del model de l'OCDE. Es començà a publicar l'any 1995 amb una periodicitat anual, a excepció dels anys 2001, 2003 i 2010, en què no es varen publicar. S'organitza en quatre grans apartats:

- 1) Indicadors de context
- 2) Indicadors de recursos
- 3) Indicadors d'escolarització i processos
- 4) Indicadors de resultats

El *Sistema andaluz de indicadores de educación*⁴ es creà amb la intenció de contribuir al coneixement del sistema educatiu, avaluar-ne el grau d'eficàcia i orientar la presa de decisions. La primera versió es va publicar l'any 2000 i des de llavors es publica anualment.

El sistema està format per 26 indicadors agrupats en quatre àmbits:

- 1) Context
- 2) Recursos
- 3) Escolarització
- 4) Resultats educatius

El *Sistema vasco de indicadores educativos*⁵ es començà a publicar l'any 2003 i es basa en 18 indicadors (en la darrera versió corresponent a 2013), agrupats en tres àrees:

- 1) Context
- 2) Processos
- 3) Resultats

De forma paral·lela, el sistema publica el nivells de competències curriculars a 4t curs d'educació primària, el nivell de coneixements curriculars als 14 anys (2n curs d'ESO i els resultats globals de l'estudi PISA

Els anys 2008 i 2009 l'Institut Canari de Evaluación y Calidad Educativa (Govern de les Canàries, 2009) ha publicat els *Indicadores Prioritarios de la Educación en Canarias*, referits a 10 indicadors agrupats en els àmbits següents:

4. Informació disponible a: <http://www.juntadeandalucia.es/educacion/webportal/web/estadisticas/sistema-andaluz-de-indicadores-de-la-educacion>

5. Informació disponible a: <http://www.isei-ivei.net/cast/sviiec/historial.htm>

- 1) Context
- 2) Recursos
- 3) Escolarització
- 4) Resultats educatius

L'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears va publicar per primera vegada el 2006 els *Indicadors del Sistema Educatiu de les Illes Balears* (ISEIB). La publicació es va reiniciar el 2010 i s'han continuat publicant fins el 2012. Els de 2014 encara no han vist la llum. Els indicadors segueixen l'estructura del *Sistema Estatal de Indicadores de la Educación* que publica el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports mitjançant l'INEE (Institut Nacional d'Avaluació Educativa).

S'estructuren en tres grans apartats:

- a. Indicadors d'escolarització
- b. Indicadors de despesa en educació
- c. Indicadors de resultats

Mereixen una menció especial els anuaris *L'estat de l'Educació a Catalunya* que publica la Fundació Bofill a partir de l'any 2005.

Els anuaris s'estructuren en tres grans blocs:

- 1) Indicadors fonamentals del sistema educatiu
- 2) Treballs monogràfics sobre els aspectes més importants de l'educació a Catalunya
- 3) Observatori de la política educativa a Catalunya: identifica els aspectes urgents en l'agenda política educativa

Pel que fa a l'apartat d'indicadors sobre èxit educatiu el sistema, preveu quatre grans blocs:

- 1) Indicadors sobre l'èxit educatiu.
- 2) Els condicionants d'origen de l'èxit educatiu: les condicions d'educabilitat.
- 3) Els condicionants de sistema de l'èxit educatiu: gestió dels sistemes educatius i igualtat d'oportunitats.
- 4) Els condicionants de destí de l'èxit educatiu: «retorns» de l'educació i ocupació.

A més a més, els anuaris s'ha enriquit de forma qualitativa amb la publicació des de l'any 2011 dels informes d'anàlisi qualitatiu de les dades i propostes d'actuació amb el títol *Educació avui. Indicadors i propostes de l'anuari*.

L'edició de 2011 de l'*Educació avui* incorpora una sèrie d'indicadors que sobrepassen les clàssiques dades estadístiques i que fan referència als sistemes que interactuen amb el sistema escolar. Aquests indicadors reivindiquen allò que passa en els centres, però també allò que passa a fora (famílies, temps lliure, cultura o mercat de treball). Aquest nou sistema proposa la redefinició d'èxit educatiu de manera que no es limita al rendiment acadèmic ni a l'etapa de formació inicial, com fan la majoria de sistemes d'indicadors internacionals i estatals. En aquest sentit eixamplen l'anàlisi amb la revisió de cinc dimensions:

- 1) Promoció i assoliment de bons nivells de rendiment acadèmic
- 2) Garantia de l'equitat educativa
- 3) Reforç de l'adhesió educativa
- 4) Treball de cara a la transició educativa
- 5) Foment de l'impacte i el retorn de la inversió en educació

9. L'Anàlisi d'Indicadors Educatius de les Illes Balears. L'èxit escolar com a objectiu

9.1. Definició de l'èxit educatiu i dimensions per la seva anàlisi

Fem una aposta deliberada per analitzar la realitat educativa en termes de factors d'èxit i la situem com un assumpte social de primer ordre.

El punt de partida, per tant, implica delimitar què entenem per èxit escolar i establir unes dimensions que permetin quantificar-lo i estudiar com evoluciona en diferents moments. Per això hem adoptat la proposta de Martínez i Albaigés (2011 i 2013), per als quals l'èxit educatiu s'ha d'interpretar en clau de:

1. Rendiment acadèmic
2. Equitat educativa
3. Adhesió educativa
4. Transició educativa
5. Impacte i retorn educatiu

S'ha partit d'aquest estudi per les raons següents:

- Permet una discussió i adaptació a la realitat de les Illes Balears
- Proporciona una informació de base que permet fer una radiografia, del sistema educatiu mitjançant els indicadors.
- Té com a referents els objectius Europa 2020.
- Permet una comprensió àmplia i complexa de l'educació en el nostre àmbit geogràfic, sense oblidar la perspectiva internacional.
- Amplia la comprensió de l'èxit educatiu, s'inscriu en el debat internacional.
- Els indicadors estadístics clau referents al sistema educatiu continuen ocupant un lloc central, però s'hi han incorporat indicadors d'altres sistemes que interactuen amb el sistema escolar
- Proposa polítiques educatives fonamentades en la recerca.
- Suposa una aposta decidida per situar l'educació, en l'actual context de crisi, com un factor clau de creixement econòmic i de desenvolupament social i cultural de les Illes Balears.
- Torna a definir la noció d'èxit educatiu: tot i que la institució escolar continua sent considerada el centre de la qüestió educativa, pren en consideració la influència dels àmbits que l'envolten: les famílies, la cultura, el mercat de treball o el temps de lleure.

9.2. Concepte d'indicador i de sistema d'indicadors

Entenem per indicador educatiu una dada quantificable que proporciona informació sobre les característiques, condició i l'estat del sistema educatiu i/o dels seus components, en descriu els trets fonamentals i és útil per a la presa de decisions.

En el procés d'elaboració d'un indicador és imprescindible disposar d'estadístiques objectives i

contrastables per diferents fonts, no obstant això, el suport de dades qualitatives matisa, completa o explica la dada numèrica.

El marc de referència funcional per a l'elaboració del sistema d'indicadors ha estat l'esquema: context – recursos – escolarització – processos educatius – resultats educatius, similar al que han fet servir altres sistemes d'indicadors, com el projecte INES de l'OCDE i els sistemes d'indicadors de la major part dels països europeus.

La nostra opció metodològica classifica els indicadors segons els apartats següents:

- a) Indicadors de context: relatius a l'entorn socioeconòmic dels centres docents, a les característiques educatives, socials i culturals de la població i a les actituds i expectatives de la població pel que fa a l'educació.
- b) Indicadors de recursos: relatius als recursos materials i humans involucrats en el sistema educatiu.
- c) Indicadors d'escolarització: relatius a les taxes d'escolarització i idoneïtat de l'alumnat en els diversos trams del procés educatiu, ja siguin obligatoris o postobligatoris.
- d) Indicadors de processos educatius: relatius a l'organització i el funcionament dels centres docents i al desenvolupament dels processos d'ensenyament i aprenentatge.
- d) Indicadors de resultats: relatius als èxits del sistema educatiu.

Entenem que, en la mesura que puguem disposar-ne, hem de tenir a l'abast, a més, els tradicionals indicadors quantitatius d'indicadors qualitius: relatius a les percepcions dels agents sobre la qualitat del sistema (professorat, alumnat, famílies, administració educativa i altres entitats...).

Aquesta classificació permet contrastar les dades de les fonts principals d'indicadors a l'abast: els de l'OCDE/UE, europeus, de l'Estat (INEE/MECD), Illes Balears (IAQSE/Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats) i els de la major part de les comunitats autònomes que n'elaboren.

9.3. Procés metodològic per a la selecció del sistema d'indicadors

Per a la realització d'aquesta recerca s'ha efectuat el següent recorregut:

- S'ha partit d'una anàlisi comparada de diferents catàlegs d'indicadors nacionals i internacionals –INEE, Consell Superior d'Avaluació, OCDE i objectius europeus 2020. (Vegeu annex 1).
- S'ha procedit a la selecció dels indicadors específics de cadascun dels apartats anteriors o subsistemes.
- S'ha analitzat si els indicadors seleccionats encaixen amb els pressupostos del concepte d'èxit educatiu prèviament definit i s'han posat en relació els indicadors seleccionats amb la classificació proposada per Martínez i Albaigés (2011 i 2013). (Vegeu annex 2).
- El referent europeu permet establir les relacions i les tendències corresponents al nostre marc de referència, que és Europa.

9.4. Proposta de catàleg d'Indicadors AIEE

INDICADORS DE CONTEXT DE L'EDUCACIÓ

- C.1. Estructura de la població
- C.2. Percentatge del PIB destinat a educació
- C.3. Educació i mercat laboral

- Taxa d'activitat i d'atur segons nivell educatiu superat
- Diferències d'ingressos laborals segons el nivell d'estudis
- Nivell de competències de la població adulta

C.4. Indicadors culturals de la població (ocupacions i empreses vinculades a la cultura, finançament i despesa pública en cultura, despesa de consum cultural de les llars, ensenyament de l'àmbit cultural, hàbits i pràctiques culturals de la població)

C.5. Taxa de pobresa i exclusió social

INDICADORS D'ESCOLARITZACIÓ

E.1. Població escolaritzada

- Escolarització i població escolaritzable de 0 a 29 anys
- Escolarització segons la titularitat
- Esperança de vida en educació des dels cinc anys
- Taxes d'escolarització en nivells no obligatoris (CINE 0, 3, 4, 5): educació infantil – educació secundària segona etapa – educació superior
- Alumnat estranger escolaritzat

E.2. Participació dels adults en la formació permanent (tant per cent de persones entre 25 i 64 anys que realitzen cursos de formació permanent)

INDICADORS DE RECURSOS

REC.1. Despesa en educació

- Despesa en ensenyament en relació amb el PIB
- Finançament públic o privat de l'ensenyament
- Despesa pública en ensenyament en relació amb el total de la despesa pública
- Despesa en ensenyament segons la destinació
- Retribucions anuals del personal docent
- Despesa per alumne/a

REC.2. Beques i ajudes a l'estudi

REC.3. Centres escolars

- Nombre de centres per titularitat.

REC.4. Oferta educativa

REC.5. Recursos humans

- Nombre d'alumnes per grup
- Nombre d'alumnes per professor

REC.6. Inversió en TIC

INDICADORS DE RESULTATS

R.1. Alumnat que titula en cada etapa educativa

- Resultats en l'avaluació interna de l'alumnat d'educació primària (percentatge d'alumnes d'educació primària que superen totes les àrees, promoció de l'alumnat d'educació primària, taxa de repetició, taxa d'idoneïtat...)
- Resultats en l'avaluació interna de l'alumnat d'ESO (percentatge d'alumnes d'ESO que superen totes les assignatures, promoció de l'alumnat d'ESO, taxa de repetició, taxa d'idoneïtat...)
- Taxes de graduació (CINE 2, 3, 5 i 6)

R.2. Resultats educatius en proves externes

- Resultats en avaluacions externes en educació primària –competències bàsiques
- Resultats en avaluacions externes en l'ESO
- Resultats en avaluacions de final d'etapa
- Resultats en proves d'accés a la universitat

R.3. Nivell de formació de la població adulta

- Abandonament primerenc dels estudis
- Competències de la població adulta (PIACC 2012)

INDICADORS DE PROCESSOS

P.1. Organització del centre (lideratge pedagògic, funcionament dels òrgans de gestió i coordinació del centre, coordinació d'equips...) i característiques dels centres (grandària, ràtio d'alumnes per grup, nombre d'alumnat amb NESE, nombre d'alumnat nouvingut, estabilitat del professorat, antiguitat del professorat en el centre...)

P.2. Clima escolar i clima d'aula

- satisfacció de l'alumnat, (satisfacció amb la relació amb els professors, amb l'educació que reben al centre, compliment de normes, conflictes...)
- Clima d'aula (satisfacció amb els seus companys de classe, amb els seus professors, ambient ordenat d'aula)

P.3. Estratègies didàctiques i metodològiques prioritàries

P.4. Ús de materials didàctics (ús de llibres, ordinadors, vídeos, revistes)

P.5. Procediments d'avaluació (instruments d'avaluació)

P.6. Temps d'aprenentatge (nombre d'hores de classe, temps de deures a casa)

P.7. Relació amb les famílies (satisfacció de les famílies amb el centre, nombre de reunions col·lectives amb les famílies...)

RELACIÓ DE VARIABLES DE CONTEXT I PROCESSOS EDUCATIUS AMB ELS RESULTATS DELS ALUMNES

- Factors socioeconòmics i culturals de les famílies (renda familiar, situació laboral, recursos a la llar, nivell d'estudis, implicació en l'estudi dels fills i participació de les famílies en l'estudi dels fills, immigració...)
- Organització i característiques dels centres
- Atenció a l'alumnat amb NESE / nouvingut (valoració)
- Clima escolar i d'aula
- Processos didàctics (metodologia, avaluació, materials didàctics utilitzats...)
- Característiques del professorat (edat, formació, experiència docent...)
- Característiques de l'alumnat (sexe, NEE, alumnat repetidor, immigrant, expectatives, llengua parlada a casa i amb amics...)
- Interès per les matèries de l'alumnat
- Percepció de la dificultat de les matèries per l'alumnat

10. Referències

- Albaigés, B. i Martínez (2011). *Educació Avui. Indicadors i propostes de l'Anuari 2011*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Recuperat a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/557.pdf>
- Albaigés, B. i Martínez (2013). *Educació Avui. Indicadors i propostes de l'Anuari 2013*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Recuperat a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/584.pdf>
- Amer, J. (2013): «L'abandonament escolar a les Illes Balears. Perspectiva de deu anys i estat de la qüestió». *Anuari de l'educació de les Illes Balears 2013* (pàg. 480-496). Palma: UIB-Fundació Guillem Cifre de Colonya.
- Bernstein, B. (1989). *Clases, códigos y control*. Madrid: Akal.
- Bottani, N. i Tuijnman, A. (1994). «International education indicators: framework, development and interpretation». A CERl: *Making Education Count. Developing and Using International Indicators*. (pàg. 21-35). París: Centre for Educational Research and Innovation – OECD. Recuperat a: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED411322.pdf#page=21>
- Canadian Education Statistics Council (2012). *Education Indicators in Canada: An International Perspective*. Ottawa: Canadian Education Statistics Council.
- Ciudad Autónoma de Buenos Aires: *Instituto Internacional de Planeamiento de la educación*. IIPE-Unesco, 2011.
- Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2014). *Sistema d'Indicadors d'Ensenyament de Catalunya*. Barcelona. Recuperat a: http://csda.gencat.cat/web/.content/home/consell_superior_d_avalua/pdf_i_altres/static_file/Indicadors18.pdf
- Darling-Hammond (1994). «Policy Uses and Indicators». A CERl: *Making Education Count. Developing and Using International Indicators*. París: Centre for Educational Research and Innovation – OECD, pàg. 357-378. Recuperat a: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED411322.pdf#page=21>
- EACEA (2012). *Cifras clave de la educación en Europa 2012*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
- European Commission (1999). *Selection and use of indicators for monitoring and evaluation vol. 2*. Luxemburg: Publications of the European Communities.
- European Commission/EACEA/Eurydice (2014). *Education and Training in Europe 2020*. Eurydice Report. Brussel·les: Eurydice. Recuperat a http://ec.europa.eu/education/library/publications/monitor14_en.pdf
- Fernández Enguita, M.; Mena, L.; Riviere, J. (2010). *Fracàs i abandonament escolar a Espanya*. Barcelona: Obra Social Fundació la Caixa. Estudis Socials, 29.

- Ferrer-Esteban, G. i Albaigés, B. (2012). «Indicadors de l'educació a Catalunya (primera part)». A: Martínez, M. i Albaigés, B. (dirs.). *L'Estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011*. (pàg. 23 a 116). Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Recuperat a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/557.pdf>
- FUNCAS (2014). «La economía de las regiones en la crisis». A *Papeles de economía española* 138. Madrid: Fundación de las Cajas de Ahorros. Recuperat a: <http://www.funcas.es/publicaciones/Sumario.aspx?ldRef=1-01138>
- FUNDACIÓN FOESSA (2014). *Informe sobre exclusión y desarrollo social en España*. Madrid: Fundación FOESSA (Fomento de Estudios Sociales y de Sociología Aplicada)-Cáritas Española Editores. Recuperat a: http://www.foessa2014.es/informe/uploaded/descargas/VII_INFORME.pdf
- GADESO (2014). *Temas socioeconómico, núm. 31*, abril 2014. Recuperat a: http://www.gadeso.org/sesiones/gadeso/web/mytable_temas/ca_31.pdf
- Gobierno de Canarias (2009). *Indicadores Prioritarios de la Educación en Canarias. Edición 2009*. Las Palmas: Gobierno de Canarias. Consejería de Educación, Universidades, Cultura y Deportes.
- INE (2014). *Encuesta de Condiciones de Vida (ECV) 2013*. Recuperat a: http://www.ine.es/CDINEbase/consultar.do?mes=&operacion=Encuesta+de+condiciones+de+vida&id_oper=lr
- INEE Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo (2004). *Sistema estatal de indicadores de la educación. Edición 2014*. Madrid: MECD. Recuperat a <http://www.mecd.gob.es/inee/sistema-indicadores.html>
- Jaeger, R. (1978). «About educational indicators». A Shulman, L. S. (ed.) *Review of Research in Education*, 6, pàg. 276-313.
- López, N. (coord.) (2011). *Informe sobre tendencias sociales y educativas en América Latina 2011: la educación de los pueblos indígenas y afrodescendientes*. Ciudad Autónoma de Buenos Aires: Instituto Internacional de Planeamiento de la educación IIPE-Unesco, 011. Recuperat a http://www.siteal.iipe-oei.org/sites/default/files/siteal_informe2011_indice.pdf
- Louzano, P. (2001). *Developing educational equity indicators in Latin America*. Harvard University. Mimeo. Recuperat a: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001617/161770e.pdf>
- Martínez, M. i Albaigés, B. (2012). «Cap a un model educatiu d'èxit: desigualtats i oportunitats en temps de crisi. Conclusions». A: Martínez, M. i Albaigés, B. (dirs.). *L'Estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011*, Barcelona: Fundació Jaume Bofill, pàg. 319-375. Recuperat a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/557.pdf>
- Martínez, M. i Albaigés, B. (2013). *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2013*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill: polítiques 80. Recuperat a, <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/582.pdf>
- MECD (2015). *Estadísticas de la educación. Enseñanzas no universitarias*. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Estadística y Estudios. Consultat a <http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas.html>

- Ministère de l'Éducation Nationale (2013). *L'état de l'École. 30 indicateurs sur le système éducatif français*. Paris: Ministère de l'Éducation Nationale.
- Morduchowicz, A. (2006). *Los indicadores educativos y las dimensiones que los integran*. Paris: UNESCO.
- National Intelligence Council (2012). *Global trends 2030: Alternative worlds*. Recuperat a: http://www.dni.gov/files/documents/GlobalTrends_2030.pdf
- OECD (2010). *PISA 2009 Results: What Makes a School Successful? Resources, Policies and Practices* volum IV. Recuperat a: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264091559-en>
- OECD (2012). *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. OECD Publishing. Recuperat a: http://formacion.educalab.es/eva2013/pluginfile.php/2142/mod_resource/content/2/OCDE%20EQ%20Informe%20completo.pdf
- OECD (2014). *Education at a Glance. OECD indicators*. OECD Publishing. Recuperat a: <http://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf>
- OECD/CERI (1992). *The OECD International Education Indicators: A Framework for Analysis*. Paris: OECD/CERI, p.12
- Salvà, F.; Oliver, M. F.; Comas, R. (2014). «Abandono escolar y desvinculación de la escuela: perspectiva del alumnado». *A Magis. Revista Internacional de Investigación en Educación* 6, núm. 13, pàg. 129-142. Recuperat de http://www.researchgate.net/publication/263544714_Abandono_escolar_y_desvinculacin_de_la_escuela_perspectiva_del_alumnado
- Scheerens, J. (1992). *Effective schooling: research, theory and practice*, Paris: Cassell.
- Schneider, S. L. i Kogan, I. (2008). «The International Standard Classification of Education 1997: Challenges in the Application to National Data and the Implementation in Cross National Surveys». A Schneider, S. L. (ed.). (2008). *The International Standard Classification of Education (ISCED-97). An evaluation of content and criterion validity for 15 European countries*. Mannheim: MZES, pàg. 13-45. Recuperat a http://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/misc/isced_97/schn08b_the_international_standard_classification_of_educa.pdf
- Shavelson, Richard J.; McDonell, L.; Oakes, J. (eds.) (1989). *Indicators for Monitoring Mathematics and Science Education. A Sourcebook*. Santa Mònica: Recuperat a: <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2008/R3742.pdf>
- UNICEF COMITÉ ESPAÑOL (2014). *La infancia en España. El valor social de los niños hacia un Pacto de Estado por la Infancia*. Madrid: UNICEF Comité Español. Recuperat a: http://www.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/infancia-espana/unicef_informe_la_infancia_en_espana_2014.pdf
- UNESCO-UIS (2014). *Campos de Educación y Capacitación 2013 de la CINE (ISCED-F 2013)*. Montreal: Instituto de Estadística de la UNESCO. Recuperat a: <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013ES.pdf>
- World Economic Forum (2013). «Global Risks 2013». Recuperat a: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2013.pdf

ANNEXOS

Annex 1. Anàlisi comparativa entre diferents sistemes d'indicadors

TIPOLOGIA D'INDICADORS	INDICADORS AIEE	INEE edició 2014	Consell Superior Av. Catalunya 2013	Educació at a Glance 2014: OECD Indicators.	Indicadors europeus 2020
INDICADORS DE CONTEXT DE L'EDUCACIÓ	Estructura de la població		C.1 Estructura de la població		
	Percentatge del PIB destinat a educació		C.4 Nivell de riquesa nacional: PIB harmonitzat per habitant en PPC	B2 Quina proporció de la riquesa nacional es dedica a l'educació?	
	Educació i mercat laboral	R7 Taxa d'activitat i de desocupació segons el nivell educatiu R7.1 Taxa d'activitat segons el nivell educatiu R7.2 Taxa de desocupació segons el nivell educatiu R8 Diferències d'ingressos laborals segons el nivell d'estudis	C.3 Participació en el mercat laboral de la població	A5 Com afecta el nivell educatiu assolit en la participació en el mercat laboral? A6 Quins són els avantatges de l'educació en els ingressos? A7 Quins són els incentius per invertir en educació?	% de graduats d'educació secundària 2a etapa, ed postsecundària o terciària, entre 20 a 34 anys, graduats entre 1-3 anys abans de l'any de referència que fa feina. (EPA)
	Indicadors culturals de la població				
	Taxa de pobresa i exclusió social				
INDICADORS D'ESCOLARITZACIÓ	Població escolaritzada	E1 Escolarització i població E1.1 Escolarització i població escolaritzable de 0 a 29 anys E1.2 Escolarització segons la titularitat E1.3 Esperança de vida en educació des de 5 anys	EP.1 Escolarització universitària i no universitària	C5 Transició de l'educació al treball: on són els joves de 15 a 29 anys?	
		E2 Taxes d'escolarització en les edats teòriques de nivells no obligatoris E2.1 Educació infantil E2.2 Educació secundària 2a etapa E2.3 Educació superior E5 La Formació Professional E5.1 Taxes brutes d'accés i titulació en FP E5.2 Alumnat de FP per família professional i sexe	EP.2 Població total i població escolaritzada: piràmide d'edat	C1 Qui participa en l'educació? C2 En què es diferencien els sistemes d'educació infantil del mundo? C3 Quants d'estudiants s'espera que accedeixin a l'educació terciària? C4 Qui estudia a l'estranger i on?	Taxa neta d'escolarització 4 anys
		E3 Alumnat estranger	EP.3 Escolarització de l'alumnat estranger		
	Participació dels adults en la formació permanent (% de persones (25 i els 64) anys que realitzen cursos de formació permanent	E6 Participació en l'aprenentatge permanent	EP.4 % de persones amb edats compreses entre els 25 i els 64 anys que participen en cursos de formació	C6 Quants d'adults participen en l'educació i l'aprenentatge?	% de persones amb edats compreses entre els 25 i els 64 anys que participen en cursos de formació

TIPOLOGIA D'INDICADORS	INDICADORS AIEE	INEE edició 2014	Consell Superior Av. Catalunya 2013	Education at a Glance 2014: OECD Indicators.	Indicadors europeus 2020
INDICADORS DE RECURSOS	Despesa en educació	F1 Despesa total en educació F1.1 Despesa total en educació en relació amb el PIB F1.2 Despesa pública total en educació F1.3 Despesa pública destinada a concerts	Rc.2 Finançament de l'ensenyament Rc.2.1 Finançament públic o privat de l'ensenyament Rc.3 La despesa en ensenyament en els comptes públics Rc.3.1 Despesa en ensenyament en relació amb el PIB Rc.3.2 Despesa pública en ensenyament en relació amb el total de la despesa pública Rc.4 Distribució de la despesa en ensenyament Rc.4.1 Despesa segons la destinació Rc.4.2 Retribucions anuals del personal docent	B3 Quanta inversió pública i privada es destina a educació? B4 Quina és la despesa pública total en educació? B6 En quins recursos i serveis es gasten els fons destinats a educació? B7 Quins factors influeixen en el nivell de despesa en educació? D3 Quin és el salari dels professors? B5 Quant paguen els estudiants d'educació terciària i quines ajudes públiques reben?	
		F2 Despesa en educació per alumne	Rc.1 Despesa per alumne/a	B1 Quina es la despesa en educació per estudiant?	
	Beques i ajudes a l'estudi				
	Centres escolars Nombre de centres per titularitat				Indicador C7 En què es diferencien institucions i centres escolars públics d'institucions i centres privats
	Oferta educativa				
	Recursos humans	E4 Alumnes per grup i per professor E4.1 Alumnes per grup educatiu E4.2 Alumnes per professor	Rc.5 Recursos humans Rc.5.1 Nombre d'alumnes per grup Rc.5.2 Nombre d'alumnes per docent	D2 Quina es la ràtio alumnes-professor i quina es la mida de les classes? D4 Quant de temps dediquen els professors a ensenyar? D5 Qui forma part del professorat? D6 Quins requisits són necessaris per ser professor? D7 ¿Quina implantació tenen las activitats de desenvolupament professional per als professors?	
	Inversió en TIC				

TIPOLOGIA D'INDICADORS	INDICADORS AIEE	INEE edició 2014	Consell Superior Av. Catalunya 2013	Education at a Glance 2014: OECD Indicators.	Indicadors europeus 2020	
INDICADORS DE RESULTATS	Resultats educatius en proves externes	R1 Competències bàsiques en quart curs d'EP (TIMS 2011-PIRL 2011)	Rs.1 L'avaluació externa del final de l'educació primària Rs.2 L'avaluació externa del final de l'ESO			
		R2 Competències claus als 15 anys d'edat (PISA 2012)		A9 Quina relació hi ha entre el rendiment dels estudiants i l'equitat en educació?	% d'alumnes de 15 anys amb un nivell 1 o <1 de competència en les escales de PISA	
	Alumnat que titula en cada etapa educativa	R3 Idoneïtat en l'edat de l'alumnat R3.1 Idoneïtat en l'edat de l'alumnat d'educació obligatòria R3.2 Alumnat repetidor R5 Taxes de graduació (CINE 2, 3, 5 i 6) R5.1 Taxa bruta de graduació en ESO R5.2 Taxa bruta de graduació en estudis secundaris segona etapa R5.3 Percentatge de titulats i taxa bruta de graduats en estudis superiors	Rs.3 Resultats en l'avaluació interna de l'alumnat d'EP Rs.3.1 % d'alumnes d'EP que superen totes les àrees Rs.3.2 Promoció de l'alumnat d'EP: taxa de repetició Rs.3.3 Relació entre superació totes les àrees i repetició de curs de l'alumnat d'EP Rs.3.4 Taxa d'idoneïtat de l'alumnat d'EP Rs.4 Resultats en l'avaluació interna de l'alumnat d'ESO Rs.4.1 % d'alumnes d'ESO que superen totes les assignatures Rs.4.2 Promoció de l'alumnat d'ESO: taxa de repetició Rs.4.3 Relació entre la superació de totes les assignatures i la repetició de curs de l'alumnat d'ESO Rs.4.4 Taxa d'idoneïtat de l'alumnat d'ESO	A2 Quants d'estudiants s'espera que completin l'educació secundària superior? A3 Quants d'estudiants s'espera que completin l'educació terciària?		
		R4 Abandonament primerenc de l'educació i la formació	Rs.5 Abandonament primerenc dels estudis		Indicador A1 Fins a quin nivell han estudiat els adults?	
		Nivell de formació de la població adulta	R9 Nivell de competències de la població adulta (PIACC 2012)		Indicador A1 Fins a quin nivell han estudiat els adults?	A1 Fins a quin nivell han estudiat els adults?
	R6 Nivell de formació de la població adulta		C.2 Nivell d'instrucció de la població	A1 Fins a quin nivell han estudiat els adults?	Indicador A1 Fins a quin nivell han estudiat els adults?	

Font : elaboració pròpia a partir de:

Sistema estatal de indicadors de la educació. INEE del MECD:

<http://www.mecd.gob.es/inee/sistema-indicadores.html>

Sistema d'Indicadors d'Ensenyament. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu:

<http://csda.gencat.cat/ca/>

«Panorama de la Educación». A Indicadores de la OCDE: <http://www.oecd.org/edu/eag.htm>

Indicadors educatius europeus. Education & Training 2020: <http://ec.europa.eu/education/>

http://ec.europa.eu/education/library/publications/monitor14_en.pdf

<http://www.mecd.gob.es/inee/publicaciones/indicadores-educativos/Indicadores-Internacionales/UE.html>

Annex 2. Correspondència entre els indicadors AIEE i la proposta de l'anuari *l'estat de l'educació a Catalunya* de la Fundació Bofill

Proposta de catàleg d'indicadors AIEE		Proposta INDICADORS DE L'EDUCACIÓ fundació BOFILL L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011 – 1a part-				
TIPOLOGIA D'INDICADORS	Indicadors AIEE	Rendiment	Equitat	Adhesió	Transició educativa	Impacte i retorn ed.
INDICADORS DE CONTEXT DE L'EDUCACIÓ	Estructura de la població		- Indicadors de relació entre demografia educació i resultats acadèmics - Taxa de natalitat / d'immigració			
	Percentatge del PIB destinat a educació		- Indicadors de resultats acadèmics en funció del capital econòmic i educatiu - PIB per càpita			
	Educació i mercat laboral				Població de 18 a 24 anys que ni estudia ni treballa	- Taxa d'activitat/d'atur en funció del nivell d'instrucció - Estructura de qualificació de l'ocupació / % de població sobrequalificada - Taxa de temporalitat / condicions salarials per nivell d'instrucció - Productivitat per nivell d'instrucció
	Indicadors culturals de la població		- Nombre d'usuaris de biblioteca per 100 habitants			Participació en pràctiques de consum cultural
	Taxa de pobresa i exclusió social		- Taxa de risc de pobresa infantil			

Proposta de catàleg d'indicadors AIEE		Proposta INDICADORS DE L'EDUCACIÓ fundació BOFILL L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011 – 1a part-				
TIPOLOGIA D'INDICADORS	Indicadors AIEE	Rendiment	Equitat	Adhesió	Transició educativa	Impacte i retorn ed.
INDICADORS D'ESCOLARITZACIÓ	Població escolaritzada	Indicadors de participació a l'educació formal en funció del capital econòmic i educatiu	<ul style="list-style-type: none"> - Índex d'evolució del nombre d'alumnes per etapes educatives/ -Índex de renovació de la població escolar - % d'alumnat estranger per etapa - Equitat en la distribució de l'alumnat estranger per titularitat i en l'accés als ensenyaments postobligatoris. - Variància ESCS entre centres com a mesura de segregació escolar 	<ul style="list-style-type: none"> - Taxa d'escolarització de 0 a 2 anys - Taxa escolarització 4 anys - Taxa escolarització 16 als 20 anys 	<ul style="list-style-type: none"> - Taxa d'escolarització 16 als 20 anys - Taxa bruta d'escolarització als PQPI 	
	% de persones (25-64) anys que realitzen cursos de formació permanent			% de població de 25 a 64 anys que participa en educació i formació		
INDICADORS DE RECURSOS	Despesa en educació		<ul style="list-style-type: none"> - % de cobertura de les beques sobre el total d'estudiants - Despesa pública en educació sobre el PIB - Despesa pública en protecció social sobre el PIB - Despesa pública en salut sobre el PIB - Despesa pública en cultura sobre el PIB - Despesa de les llars en educació sobre el total 	Despesa pública en educació sobre el PIB		Despesa interior bruta en R+D (% del PIB)
	Beques i ajudes a l'estudi					
	Centres escolars		<ul style="list-style-type: none"> - Variància ESCS entre centres - Interacció entre titularitat i segregació escolar 			
	Oferta educativa					
	Recursos humans				Ràtio d'alumnes per professor	
Inversió en TIC				Ràtio d'alumnes per ordinador		

Proposta de catàleg d'indicadors AIEE		Proposta INDICADORS DE L'EDUCACIÓ fundació BOFILL L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011 – 1a part-				
TIPOLOGIA D'INDICADORS	Indicadors AIEE	Rendiment	Equitat	Adhesió	Transició educativa	Impacte i retorn ed.
INDICADORS DE RESULTATS	Resultats educatius en proves externes	Insuficiència formativa en comprensió lectora a les proves PISA				Resultats acadèmics en funció del nivell d'instrucció /classe social dels pares
	Alumnat que titula en cada etapa educativa	- Taxa d'idoneïtat als 15 anys - Taxa de graduació en ESO - Taxa bruta de graduació en batxillerat / cicles formatius	Diferències en les taxes de graduació en ESO per titularitat			
	Nivell de formació de la població adulta	- Abandonament educatiu primerenc - % de població de 18 a 24 anys amb estudis secundaris postobligatoris - % de població de 30 a 34 anys amb nivell d'estudis superiors - % de població de 25 a 64 anys amb nivell d'estudis superiors	Abandonament educatiu primerenc		Abandonament educatiu primerenc	

Font: elaboració pròpia a partir de Ferrer-Esteban, G. i Albaigés, B. (2012). «Indicadors de l'educació a Catalunya (primera part)». A: Martínez, M. i Albaigés B. (dirs.). L'Estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2011, Barcelona: Fundació Jaume Bofill, pàg. 23 a 116. Recuperat a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/557.pdf>